

NOVEMBER • 9 • 1969

MILAD IKA

MLADIKA

IZHAJA VSAK MESEC

1969 leto XIII. šte. 9

VSEBINA:

Sad žrtev, ljubezni in ponosa	157
Mojca Rant: Peka kruha	158
Boris Pangerc: Ko lega mrak	158
Kondor: Martin Krpan	159
Slavko: Stopil sem	160
Na obisku pri naši sode lavki Mojci Rant	160
Marička: Semafori	161
Bojan Pavletič: Ob športnih igrah (v razgovoru)	162
Karel Čapek: Rimske legije	163
Maks Šah: Iz šolske kronike	163
Slavko: Prikazen, Vest	165
Marijan Breclj: Jesenska	165
Josip Kravos: V Dobravljah gori, II	166
V bližino Koroške	168
Danilo Sedmak: Spolna vzgoja?	169
Martin Jevnikar: Sodobna slov. zamejska literatura	170
Lev Detela: Smrt med metalji	172
Kondorjev odgovor	173
Miran Razor: Ljubljansko Delo in Lurd	173
Portret: Paolo Molinari	174
Kulturni koledarček	175

Uredil JOZE PETERLIN

Revija izdaja uredniški odbor: Stanko Janežič, Marij Maver, Albert Miklavc, Franc Mljač, Sergij Pahor, Jože Peterlin, Maks Šah, Drago Štoka, Emil Valentinčič in Marilka Korsič.

Odgovorni urednik:
MARIJ MAVER

Zunanja oprema
PAVEL MEDVESČEK

Uredništvo in uprava: Trst, via Donizetti 3, tel. 768189 - Pod uredništvo v Gorici: SKAD

Čekovni račun 11/7019

Registrirano na sodišču
v Trstu št. 193

Tiska tiskarna »Graphis«, Trst,
ul. Sv. Frančiška 20, tel. 29-477

PISMA NAM IN VAM

PLAZ, KI GA MORAMO USTAVITI

Cenjeno uredništvo,

ko prebiram Vašo revijo, čutim neprestano skrb za lepoto naše govorice. Ta občutek mi narekuje, da sem Vam napisal tole pismo. Gre namreč prav za naš vsakdanji pogovor.

Verjetno ste opazili Vi in še marsikdo poleg mene, da se v zadnjem času uveljavlja med slovenskimi ljudmi uporabljanje neslovenskega jezika v pogovorih. Ne vem, kje tiče vzroki, a zdi se, da se ta razvada širi kot plaz. Ali se vozite kdaj z avtobusom v našo okolico? Ali se Vam ne zdi čudno, da kar naenkrat ni v vozu nobenega Slovenca, in vendar se vračajo naši ljudje z dela domov. Poslušate naše študente? Res, mnogo jih je, ki govorijo v tramvaju, na ulici, v šoli in drugod lepo slovensko. Toda, zelo veliko jih je, posebno tistih, ki bi radi v vsem posnemali tujce, tisti z dolgimi lasmi in redko poraščeno brado, ki govorijo samo italijansko med seboj, Slišal sem, da celo v šoli na hodniku, istočasno pa kriče, da se bore za slovenske pravice. Ali pa naše gospodične — trgovske pomočnice, urednice, da celo slovenske učiteljice in profesorice! Mislijo, da so bolj moderne in napredne, če ne govorijo slovensko. Skratka, ta razvada je postala tako vsakdanja, da je kot plaz, ki se vali preko našega življenja.

Ta najmlajša generacija pač ni doživela naše borbe za pravice našega jezika. Naši partizani so se borili prav za te osnovne človeške in narodne pravice: da bi smel narod v materinem jeziku govoriti povsod, na cesti in doma in da bi imel svoje slovenske šole! Kakšno izdajstvo je tu, izdajstvo sedanje generacije! Kako gleda na našo mladino Lojze Bratuž iz Gorice, ki so ga zastrupili ker je gojil slovensko pesem in slovensko govorico! Kako gledajo bazoviški mučeniki na ta čas, ko so vendar darovali svoja življenja za materin jezik in za narodovo pravico! In še vsi tisoči in tisoči, ki so umirali po ječah

in gozdovih! Ta plaz razvade moramo ustaviti! Pozivam vse, ki so dobre volje in ljubijo materino govorico in imajo kaj narodnega ponosa, da dosledno in povsod dajemo čast našemu jeziku. Spoštujemo vse jezike in se jih učimo, toda materin jezik nam je najdražji in ga zato povsod in vedno govorimo med seboj. Ne uvajajmo dvojezičnosti tedaj, ko smo sami med seboj in se razumemo najbolje v materinem jeziku! Posebno pazimo na javne prireditve, ko smo sami Slovenci. Pazimo na svoja društva in športne klube! Vedno naj bo naš jezik prvi in naj uživa spoštovanje! Ustavimo plaz slabe razvade! Proč s smešno modo, da se ne znamo dosti lepo in fino izraziti v materinščini! Pozivam vse Slovence, brez ozira na politično prepričanje in svetovno nazorno gledanje, združimo se vsaj v tem: uporabljajmo vedno in povsod svoj materin jezik, ki je naša skupna dediščina in naša skupna last!

Trst, 4. novembra 1969.

Zorko Pertot

OZRITE SE ČEZ MEJO

Spoštovani g. urednik!

prejel sem zadnjo številko Mladike in bil presenečen, ko sem opazil, da ste priobčili nekaj misli iz mojega prejšnjega pisma. Vendar je prav tako in še močnejši bi moral biti klic po nadaljevanju našega skupnega izročila, kljub nena- ravni ločnici. Če bomo čakali, da se uresničijo razne visokoteleče evropske misli, bratstva narodov (internacionalizmi) in podobna krama (izraz naj nepreklicno velja le za ta primer) in ne bomo nič ukrepali, bomo kar lepo zamudili vlak. Zatorej naj klic ne bo odveč, čeprav se opaža v zadnjem času po Primorski, da se v tem pogledu le nekaj premika.

Podpis

Ostali del pisma, ki je zelo zanimiv prav zaradi Vašega gledanja na potrebo po skrbnem negovanju materinega jezika tudi pri Vas, bomo objavili prihodnjič. Hvala!

Posamezna številka Mladike stane 200 lir, po pošti 220 lir. Celoletna naročnina (10 števil) 2000 (2200) lir. Naročnina za ves letnik v Jugoslaviji 35 Ndin, v Ameriki stane 5,5 dol. Naročnina za ves letnik v Avstraliji 4 funte.

SAD ŽRTEV, LJUBEZNI IN PONOSA

Marijin dom v ul. Risorta

Na začetku letošnjega jesenskega prosvetnega življenja sta zaživela dva nova prosvetna doma: Marijin dom v ulici Risorta v Trstu in župnijski dom v Mačkovljah, v vasici na pragu Istre.

Dve novi stavbi: prva visoka, da se ji ni treba sramežljivo stiskati med zidovi tržaških palač, druga sredi njiv, obdana od trt in s hrastovim drevjem v ozadju. Obe z lepo urejeno dvorano, z odrom za predstave, oba domova topla in čista. Oba zadovoljita tudi modernega in zahtevnega obiskovavca.

Tako se venec prosvetnih domov v Trstu in okolici sklepa in le nekaj župnij je še, ki nimajo še urejenih prosvetnih prostorov. Ko smo bili na slovesni blagoslovitvi dveh novih domov, smo čutili, kako je dihala iz vsake opeke, iz stopnice in svetlega okna ljubezen in žrtev slovenskega človeka, ki je zbiral novce za novcem, pogosto žrtvoval mnogo več kot bi mogel kdo od njega pričakovati, da je vlagal svoj trud v temelje teh novih domov. Iz teh velikih in resničnih žrtev diha vera v slovenstvo in govori ponos, kajti kdor bi dvomil v življenje svojega lastnega naroda, bi ne nalagal sadu svojega velikega truda v domove slovenske skupnosti in slovenske prosvete.

Ko smo gledali sadove tolikih žrtev preprostih slovenskih gospodinjstev, ki so se jim orosile oči, ko so končno stopile v svojo novo stavbo, vso svetlo in moderno, nismo mogli umakniti pogleda od teh blagih oči. In ko smo videli spet vaše može, ki so sicer revni in se s strahom zazirajo v bodočnost, pa so vendar mnogo žrtvovali in prispevali za moderni župnijski dom nad vasico, smo z vsem spoštovanjem stiskali delavne roke in izrekli čestitke. Zato naj bi vsakdo premislil preden zapiše ali izreče besedo cinizma in sumničnej na množice rojakov, ki iz tako globoke vere in iz tolikih žrtev grade domove, kjernaj se ohranja materina beseda in vera očetov. Te žene in ti možje nosijo v svojem srcu slovensko izročilo in ga predajajo novim rodovom.

Slovenski prosvetni domovi po teh župnijah so čudoviti svetilniki stvarnega dela, resničnega hontenja, nesebičnega žrtvovanja, svetilniki, ob katerih se odbijajo valovi zavisti, mržnje in natolcevanj.

Naj bosta nova domova in tudi vsi, ki že delujejo, žarišča vaše in župnijske skupnosti, v kateri naj v medsebojnem zaupanju in ljubezni izžareva vera v naše slovensko življenje.

Župnijski dom v Mačkovljah

Tiho lega mrak
nad dolino.
Nebo je izpilo
do zadnjega žarka
ognjeni kelih na obzorju.
Vresje sušiti
v ločju nad vasjo
in fantje so zavriskali
svojo pesem
zvezdam v pozdrav.

Tiho leži mrak
nad dolino
in ona gleda
v odtise žarkov
nad morjem,
ki so podobni
razvejani otroškosti
njegove ljubezni.
Zvezdam šepeta
svojo molitev,
ki trepetajo na nebu
kot brstje
v zgodnji pomladi.

Molče -
donijo akordi življenja
v njihovih dušah
in iskra ljubezni
tli v poljubih,
v sanjoh
in v željah...
In obema je lepo,
ko lega mrak,
ko je vse tiho
naokoli
in ko nageljni
premotijo
zaljubljeni srca
z rdečim vonjem
baržunastih listov.

BORIS PANGERC

PEKA KRUHA

Samotne kmetije v hribovitem svetu so imele svoj poseben način življenja. Tudi otroci smo živeli bolj sami zase, ker je bilo do vsakega naselja precej daleč. Naša kmetija na samotnem kraju je bila kraljestvo zase. Živeli smo po tradiciji svojih dedov, s svojimi domačimi prazniki in navadami. V svoji sreči nismo pogrešali mesta, njegovih dobrot in lepote. Nikjer ne rastejo otroci tako svobodno in samosvoje. Ukazi staršev so bili bolj podobni prijaznemu nasvetu, brez vsake rezkosti opomini, dobrohoten pogovor. Rasli smo v naravi, poznali vse koticke naše kmetije, vse majhne in velike živalce, drevesa in travice. Nikoli nismo imeli tovarniških igrač; vse svoje pester igre smo si izmišljali sami.

Eden najlepših dni v tednu je bila peka. Mamica je zamesila v veliki kmečki mentrgi testo — bilo ga je veliko. Naredila je 7 — 8 hlebov, potem pa še majhne hlebčke. Kolikor je bilo otrok, je vsak dobil svojega po velikosti. Bili so pa vsi majhni, za enkratno malico. Ko je mamica kurila peč, smo čepeli pred pečjo in gledali v svetli plamen, ki je tako lepo grel, da so žarela naša lička. Ko je mamica vsajala hlebe v peč, smo jih nosili vsi po vrsti. »Sedaj se peče,« smo rekli in stekli ven k svojim igram.

Kmalu je zadišalo. Čudovit vonj po pečenem kruhu se je razširil krog hiše in dalje čez njive in travnike. »Peko imajo,« je rekel vsak, ki je šel mimo, in se nasmehnil. Kruh, domači kmečki kruh, tvoj vonj napolni človeka s silno domačo srečo. Otroci smo planili pred peč in klicali: »Mamica, moj je že pečen.« Mamica je pobrala male hlebčke iz peči, vsak je dobil svojega; bil je malo pepelnat, ves vroč in tako lepo je dišal; zavila sem ga v predpasnik in tiščala k sebi. Ko se je malo shladil, je bila gostija. Hlebček, ves pepelnat, pa moj, cel moj, tako čudovito dober.

Sedaj pa kmetije samujejo. Nič več ne pričakujejo otroci hlebčkov. Nič več ne diši po veliki peki. Par ljudi, prezaposlenih, in en sam otrok, obdan s tovarniškimi igračami, z nenehno prošnjo: »Mamica, kupi mi bratca, kupi mi sestrico.« Ne, ne more, nima časa, mora delati, da bodo kupili avto, pozidali moderno hišo, kupili stroje. Otrok je ovira, stane denarja in moderno ni. Ubogi otrok, kako žalostno boš rasel sam, brez nežne povezanosti sestrice in bratcev. Mamica, kupi še bratca, kupi še sestrico. Naj počaka avto, naj bo hiša malo manj moderna, samo da bo hišo napolnil srebrni smeh otrok in bo zaživela v vedni pomladi.

»Danes pa nesi hlebček Marjani,« je rekla mama tisti dan v tednu, ko je bila peka. Bile so v vasi tri take žene, ki so živele od mladoradov ljudi: Rotija, Minčka in Marjana. Skoro ob vsaki peki je spekla mama tudi hlebec za eno izmed teh treh starih ženic. Minčka je bila skoraj slepa; to so vzeli pod streho revni bajtarji, čeprav so bili sami na tesnem. Rotija je imela skromno sobico pri kmetu. Marjana je pa imela svojo hišo, tako je dejala. Stanovala je namreč v silno revni lesenih bajti, lasti kmeta, pri katerem je na

zadnje služila. Služila je namreč celo življenje. Ko je pri tem kmetu postala že stara in nikakor ni zmogla več dela, ki je pripadal dekli, ji je rekel gospodar: »Marjana, ne zmoreš več; kaj misliš sedaj?« Pa je rekla Marjana: »Tvoja bajta tam v bregu je prazna, rada bi stanovala tam, če mi dovoliš; malo mi zamaši streho, da ne bo puščalo, pa bo dobro; dokler bom mogla, bom že opravila še kakšno delo.«

Prav kmalu se je Marjana preselila v to bajtico, ki je kakor psiček čepela v bregu. Vrata v bajto — je bilo nekaj zbitih desak, ki so se zapirale z lesenim klinom; potem ozka vežica, visok prag, majhna vegasta vrata, ki so držala v edini prostor, v katerem je sedaj Marjana kraljevala. V njej je bila majhna krušna peč in črvena miza. Sem je postavila Marjana svojo revno posteljo in skrinjo. Okenca so bila čisto majhna, z eno samo šipo. Ob peči je bil lesen zapeček, kjer je Marjana redno sedela, kadar ni imela drugega dela; tam se je pogovarjala sama s seboj in glasno žlobudrala svoje molitve.

Okrog bajte pod slamnatim napuščem je bilo vse založeno s kurjavo, katero je Marjana celo leto — razen zime seveda — nosila skupaj. Tudi po ozki vežici je bilo vse založeno z dračjem. Če bi po nesreči prišel ogenj, bi bilo v pol ure vse skupaj samo kupček pepela z Marjano vred — saj bi se nikakor ne mogla rešiti.

V začetku je še malo pomagala na kmetiji, potem so ji pa ljudje dajali vsega, da ni trpela pomanjkanja.

Ko sem prinesla hlebček, sem potrkala na okence in Marjana je prišla ven. Noter si nisem upala, zastonj me je vabila — bilo me je strah. Govorila je pa rada. »Sama sem na svetu. Samo mam sem imela, ki mi je zgodaj umrla; potem sem vedno služila. O, tudi jaz sem bila lepa, ko sem bila mlada,« je rekla, »in radi so me imeli fantje; za cunjo jim pa nisem bila; marsikateri se je znašel na kupu gnoja, če je preveč sitnaril krog mene, ko sem delala v hlevu. O, rada bi se omožila, pa sem bila prerevna. Moža imeti, to je sreča.«

»Pa zakaj, Marjana, bi rada imela moža,« sem jo vprašala.

»Zato, ker je mož mojka, ušen, ješpren, mož je zabela, mož je cela marejna.«

Marjana je govorila poljansko narečje. Kmečke žene so tedaj imele v svojih kuhinjah omaro, ki je imela veliko predalov: v enem je bila moka, potem ajdova moka, proseno pšeno, ješprenj; v omari je bila zabela, jajčka, vse, kar rabi žena za kuho. Seveda je Marjana vedela, da je treba moža, da je založena omara.

Marjana je bila pogumna. Njena trpka usoda in osamelost na tem svetu sta ji dali samosvojo moč, da ni potrebovala opore. Ni je bilo strah ničesar; sama v bajti, ni poznala strahu. Tudi otroke je nagnala, če so ji nagajali. Pa so se zmenili fantiči, da jo bodo preplašili. Dobili so debelo bučo, jo izdoblili, izrezali velike oči, široka usta, v katera so natakneli orjaške zobe, vtaknili noter prižgano svečo in potisnili grozno pošast na okence Marjanine bajte zvečer, ko je bilo že temno.

Marjana je mirno pogledala tisto reč, se tiho potegnila iz zapečka, spotoma pobrala v veži oklešček in tiho odprla vrata: »Čakajte, smrkvavci,« je zamahnila z obleščkom. V hipu so spustili bučo in se zadržali eden čez drugega po bregu navzdol, za njimi je pa v velikih lokih poskakovala buča, dokler se ni razbila na tisoč koščkov. Marjana je mirno pobrala svečo, ki je obležala na tleh. »O, še prav bo prišla,« je rekla, se vrnila nazaj v svoj zapeček in naprej žlobudrala svoje molitve. Samo eno stvar je prosila Boga: da bi ne bila toliko bolna, da bi bila drugim v nadlego; da bi umrla, ko si sama ne bo mogla več pomagati. Denar, ki ga je prihranila, je dala kmetu, naj ga shrani, da bo imela dostojen pogreb; tudi ga je naprosila, da bi v njegovi hiši ležala na mrtvaškem odru.

Tako je živela Marjana svoje življenje. Večino časa je preživel v gozdu. Nabirala je suhljad, nabirala jagode, počivala in se

MARTIN KRPAN

Ogledal sem si predstavo Martina Krpana v izvedbi Slovenskega gledališča. To me sili, da zapišem nekaj besed ne o igri, katere strokovno oceno prinaša morda Mladika na drugem mestu, ampak o delu in o njegovi transpoziciji na odrske deske. Prav gotovo si Mirko Mahnič ni domišljjal, da bo z dramtizacijo Martina Krpana ustvaril napeto odrsko delo, ki bo odgovarjalo vsem dramaturškim zakonom. O tem ne dvomim. Toliko dramskega posluha in toliko odrske prakse ima režiser gotovo. Kaj ga je torej sililo, da se je odločil za tako tvegan korak? Skušal bom na to vprašanje po svoje odgovoriti. Če so bili režiserjevi nameni isti ali ne, je postranskega pomena. Važno je, da je predstava dosegla svoj namen.

Če naj gledališče ljudi angažira, vzgaja in budi, potem je bil tekst, čeprav odrsko neustreznost in nepredstavljen, izbran kot nalašč za tržaško publiko. Gotovo se je ob tej predstavi kakemu hiperintelektualcu naše province tožilo po abstruznejšem pariškem tekstu, toda Martin Krpan, homersko čist in junaški, ves zasidran v slovensko ljudsko psiho in humor, je klasično delo, ki bi ga moral poznati sleherni slovenski človek. Da se je Mahnič odločil, da ga »servira« tržaškemu Slovincu na odru, je bila nedvomno posrečena zamisel, zakaj tako ga je lahko spoznal marsikdo, ki bi teksta sicer nikoli ne prebral. Žal vemo, da marsikak »Slovenec«, ki ni obiskoval slovenske šole, vendarle tu in tam zaide v slovensko gledališče, če ne zaradi drugega, vsaj iz radovednosti ali zaradi mondanosti. Takrat je prilika, da mu nudiš nekaj duha iz »domače skrinje«. Istočasno pa lahko našemu someščanu druge narodnosti odkrivaš slovensko kulturo in slovensko dušo...

Vsekakor je gledališče s to predstavo zadelo v bistvo svojega poslanstva. Začutilo je, kje so korenine, iz katerih mora črpati snov za slovensko občinstvo v zamejstvu. Naša mladina je že preveč »izkoreninjena«, da bi si lahko privoščili drugačen luksuz.

KONDOR

Stopil sem

STOPIL SEM
ČEZ PRAG OSAMELOSTI
NA DOLGO STEZO
ZASUTO S KAMENJEM
NERODOVITNOSTI
ZA HIP ODMORA...
VSE JE MIRNO,
MOČNO ZAZNAMOVANO
Z ZNAMENJI TRUDNOSTI:
DREVESA SO ROKE
RAZPETE V JASNINO
SANJSKE PROZORNOSTI.
NEPREDVIDOMA
ZAVEJE VETER
Z MORJA PRETEKLOSTI
IN Z NEUSMILJENO IGRO
BUTA V RAZGALJENO BRSTJE
PRERANIH HOTENJ.
OSIROTELE STEBLIKE,
KOT OTROCI BREZ MATERE,
POD BIČEM VETROVJA
S POGANJKI NESTRPNOSTI
SILIJO V ZIMSKO NAROČJE:
TUDI TO JE ŽIVLJENJE!

Slavko

pogovarjala z gozdnimi živalcami, ki se je niso prav nič bale. Na noč se je pa vrnila z butarico suhljadi, ki je bila pri njeni pojema-joči moči vedno manjša.

Tisti dan se je pa kar slabo počutila. Ni in ni ji šlo nabiranje. Posedala je po sončnih jasih, mežikala v sonce in dremala. Tako lepo uspavajoče so šumela drevesa in ptički so peli uspavanko. Ko je zašlo sonce, se je počasi vrnila domov, prvič brez butarice suhljadi. Utrujeno je sedla v svoj ljubljeni zapeček, se naslonila na steno in v nekaki dremavici sanjala: bila je spet majhna punčka, ki je na pragu domače bajte čakala mamo, da pride z dnine domov. Bil je večer in ozračje mlačno od dnevne vročine, jo je prijetno zazibalo v spokojnost. Njen mali mucek se je s svojim mehkim kožuškom drgnil ob njene bose noge in zadovoljno dromljal; črički so živahno prepevali v travi in nežni vetrič je prinašal prijeten duh po cvetju in zelenju. Nepremično je zrla na pot, kdaj se prikaže mama izza dreves. Ko jo je ugledala od daleč, ji je planila naproti — mama! je zaklicala Marjana in odprla oči. Res! Pred njo je stala mama, vsa mladostna kot nekoč, kot jo je imela v spominu, razprostrla je roke in z nepopisno ljubeznijo zaklicala: »Marjanca, pridi!« Blaženo se je nasmehnila Marjana, počasi zaprla oči in ni se več ganila.

Ko se drugo jutro ni nič pokadilo izpod strehe Marjanine bajte, je rekla kmetica svojemu možu: »Boš moral pogledat, kaj je z Marjano; sinoči je zelo počasi prišla domov brez dračja — pa ni kaj zbolela?« Kmet jo je dobil v zapečku, naslonjeno na steno, s srečnim nasmehom na obrazu — bila je mrtva.

Kakor ji je obljubil, je kupil lepo rakev in položili so jo v njegovi hiši na mrtvaški oder. Smehljaje je počivala Marjana, obdana s cvetjem, ki so ga prinesla dekleta. Pogreb je bil velik, saj so jo spremili na zadnji poti mnogi, ki so jo poznali. »Bila je vse življenje pridna in poštena, zaslužila je,« so rekli in jo zasuli s cvetjem.

NA OBISKU PRI NAŠI SODELAVKI MOJCI RANT

Mojca Rant bralci Mladike poznajo iz prispevkov, ki jih ta samoukinja že nekaj let objavlja v reviji. Podobe iz življenja, izbrskane iz nežnega in obenem hudomušnega spomina, značilnega za Gorenjko, napisane v zdravem sočnem jeziku.

V letošnjem poletju je Mojca Rant obiskal reporter Mladike. Sredi prelepega Škofjeloškega pogorja se nekje, zajeta v objem smrek in bukev, odpira v strmino jasa s samotno kmečko hišo. Naokrog gozd starih hrušk, ki še zmerom presenetljivo rodijo. Malo vstran studenec, ki namaka slive in orehe. Skoraj pragozdna tišina, ki pa jo kdaj

pa kdaj zmoti — motor. Stroj je namreč segel tudi tja, kjer bi si Tržačan želel samo dreves in tišine. Naš reporter je presenetil Mojco Rant pri štedilniku. Kuhinja je zlahtno dišala po zajcu, ki ga je Mojca pekla za moža, ki se je s prijatelji odpravljal na Triglav. Prijazna sodelavka Mladike mu ni mogla odreči intervjuja. Tako sta sedla k mizi v »hiši« s tradicionalno gorenjsko pečjo. Tam, ob vonju pristnega češnjevca, pod velikim Jezusovim in Marijinim srcem na steni, se je odvil med njima naslednji pogovor

— Kaj bi mi povedali o svojem življenju?

— Življenje mi ni steklo po mojih željah. Rada bi bila študirala jezike. Ker sem namesto tega morala gospodinjiti, sem to sama nadoknadila. Brat, ki je bil študiran, mi je pri tem pomagal. Sama sem predelala vso francosko slovnico, da sem ob pomoči slovarja lahko brala francosko. Nemščine sem se naučila na gospodinjski šoli v Ljubljani. Tudi nekaj italijanščine sem se naučila. Moja ljubezen pa je ostala francoščina.

— *Imate kakšno možnost, da bi se tej svoji ljubezni posvečali?*

— V Monakovem živi usmiljenka, Slovenka, s katero bi si lahko dopisovali francosko, pa mi vztrajno piše samo slovensko, ker ji je materin jezik najdražji.

— *Kaj bi še povedali o svojem življenju?*

— Vojska me je pripeljala nazaj na moj dom sredi zelenih gorenjskih hribov. Tukaj sem se ne več mlada omožila z dobrim človekom in pridnim kmetovalcem.

— *Kaj pridelate na svoji kmetiji?*

— Kmet v naših hribih živi v glavnem od gozda in od živinoreje. Sicer pa dobro uspeva krompir. Tudi rž bi uspevala, pa jo opuščajo. Tudi ajdo opuščajo. Sicer pa si naš kmet že pomaga z modernimi stroji, od kosilnice do traktorja in motornih žag. Zaradi tega je pri delu lažje kot včasih, čeprav je na kmetih manj ljudi.

— *Kateri časopisi prihajajo na Vaš dom?*

— »Gorenjski glas«, »Kmečki glas«, »Tovariš«, »Družina«, »Ognjišče« in še kaj.

— *Ste mogoče imeli priliko spoznati kakšnega znamenega Slovenca?*

— Ta prilika mi je bila dana, posebno ko sem bila pri bratu. Tam sem na primer spoznala Janeza Evangelista Kreka, ki je prihajal k mojemu bratu v goste.

— *Imate kakšen spomin nanj?*

— Zmeraj je hodil v istem jopiču. Dežnika nikdar v življenju ni imel. Zelo je bil preprost.

— *Koga ste še spoznali?*

— Dr. Korošca, nadškofa Bauerja, pisatelja Tavčarja, pisatelja Jalna, jezikoslovca profesorja Šolarja, pisatelja Finžgarja, škofa Gnidovca in druge.

— *Kdo Vam je napravil najlepši vtis?*

— Mogoče profesor Šolar.

— *Katere slovenske pisatelje ste brali?*

— Večinoma se nisem brigala za avtorja, ampak za vsebino knjige.

— *Kakšno ime pa ste si le zapomnili?*

— Seveda. Na primer Finžgarja in Magajno, ki sta moji naravi najbolj odgovarjala.

— *Kaj pa mislite o Cankarju?*

— Čudovito lepo piše, brati pa ga ni fletno.

— *Zakaj?*

— Ker dobiš ob njem težko dušo.

— *Kakšna naj bi bila po Vašem povest?*

— Človeka bi morala boljšati. Bolj kot izmišljene imam rada zgodovinske povesti. Pa ne take, v katerih junaki križem glave sečejo, ampak take, v katerih nastopajo duhovni junaki.

— *Ste videli kaj sveta?*

— To pa ja. Bila sem v Franciji, na Koroškem, večkrat sem bila ob morju, nedavno sva bila z možem tudi v Trstu. Na Triglav pa sem se prvič vzpela v svojem šestdesetem letu. Kar brez težave.

— *Kam bi še radi šli?*

— V Pariz. Z zrakoplovom.

— *So vam bolj všeč starejši ali mlajši duhovniki?*

— Mlajši.

— *Zakaj?*

— Ker sodobno mislijo.

— *Mislite, da je danes v Sloveniji manj vere kot pred vojno?*

— Zunanje vere je manj, resnične pa več.

— *Vas je polet na luno prevzel?*

— To pa to. Ampak še naprej gor hoditi je neumno, ker gori nič ni. Sama skrilmjavka je.

— *Vam je žal, da letos ne bo letine hrušk?*

— Vesela sem, ker je toliko dela z njimi.

— *Vam je časopis »Družina« všeč?*

— »Družina« je sijajna, »Ognjišče« pa tudi.

— *Ali kaj poslušate slovenske radijske oddaje iz zamejstva?*

— Trst poslušam vsak dan. Pa Ljubljano.

— *Kako se počutite takole po šestdesetem?*

— Sproščeno, ker kmalu čakam osvoboditve...

— *Ste verni?*

— Verna. In če vera ne bi bila resnična, bi prav tako skušala živeti po njenih naukih, ker se človekovi naravi najbolj prilegajo.

— *Kdaj ste začeli pisati?*

— Lani v marcu je bil moj prvi poskus v Mladiki.

— *Vas je kdo mogoče spodbudil k temu?*

— Nečakinja mi je svetovala, naj primem za pero.

— *Prav Vam je svetovala. In Vi ste storili prav da ste prisluhnili njenemu nasvetu. Brez tega tudi tega intervjuja ne bi bilo. Naša tržaška Mladika bi bila za eno stran manj zanimiva. Hvala Vam za razgovor!*

Semafori

Semafori zeleni, rumeni in rdeči
vsak v svoje križišče zazrti mežikajo;
ljudje med ljudmi,
vsak v svoj svet zaprti
se v istem krogu premikajo.

Za hip združene v čakanju rdeče nujnosti biti
zeleno reka spet zgane.
Še, še se morajo sniti na bežnih križiščih časa
da nekaj,
nekaj v srcu ostane.

Marička

TUDI V ŠPORTU JE POTREBNA ZMERNOST, PAMET IN INTELIGENCA

Razgovor s prof. Bojanom Pavletičem ob športnih igrah

Tržaškim Slovincem je znano, da je prof. Bojan Pavletič pred leti začel organizirati med nami slovenske športnike. Kot profesor telesne vzgoje na naših srednjih šolah je začutil, kam teži naša mladina, kje je bo udeležena, videl je tudi veliko nevarnost, da bi se vsa vključila v neslovenska športna društva, kar bi postalo lahko usodno za velik del naše mlade generacije. Od tedaj do danes se je šport zelo razmahnil v naši deželi, posebej med slovensko mladino. Poiskali smo ga na delu v telovadnici in ga prosili, da bi širši množici naših ljudi povedal nekaj o vsem tem, pa tudi o zavzetosti, ki je prevzela našo mladino, taki zavzetosti, da včasih obupujejo starši zaradi tega, šolniki pomišljajo, spet drugi pa v zmagoslavju in navdušenju vzklikajo. Vedno ljubezniv in prijazen, nam tudi tokrat ni odrekal prošnje.

Kako gledate na razmah športnega udejstvovanja slovenske mladine na Tržaškem? Ali je v zavzetosti vse pozitivno ali je tudi marsikaj negativnega in kaj?

Menim, da ni v razmahu športa med slovensko mladino v Italiji nič posebnega. Bilo bi nenavadno, če bi te aktivnosti ne bilo. Tako pa se naša mladina pač vključuje v dejavnost ostale mladine v naši deželi, državi in tudi v svetu. Šport je na današnji stopnji civilizacije, pa tudi kulture, naravno torišče mladinskega udejstvovanja v prostem času.

Kot v vsaki človeški aktivnosti se seveda tudi v našem športu nismo mogli izogniti negativnim pojavom, za katere pa lahko rečemo, da so nekako specifični za našo skupnost, poleg tega pa tudi niso prevladujoči. Tu mislim predvsem na to, da je med nekaterimi našimi športnimi voditelji premalo jasne zavesti, da naša narodna skupnost v Italiji ne more osvojiti vseh načel športa tako, kot večinski narod. Za nas je šport tudi narodnoobrambna vrednota, kot je pač vsa naša družbena aktivnost: tisk, šola, gledališče, prosveta, mladinske aktivnosti itd. Prav tega pa se marsikateri voditelj tega ali onega društva ne zaveda v dovolj veliki meri. Zlasti pride to do izraza v tistih društvih, ki goje nogomet.

V čem vpliva športno udejstvovanje pozitivno na rast posameznika?

Ti vplivi so lahko telesni, moralni, vplivajo pa tudi na duševnost, značaj. Dober športnik zato ni tisti, ki je najhitrejši in najmočnejši ali najspretnjši: dober športnik mora imeti še vrsto drugih lastnosti, ki so bolj bistvene od tistih, ki jih je dosegel s svojimi mišicami. Beseda »šport« je imela v domovini sodobnega športa precej širši pomen kot ga ima danes. Morda se čuje nenavadno, toda v Angliji menijo za nekoga

včasih da je športnik, čeprav se morda sploh ne ukvarja z nobeno disciplino. Sodijo ga pač po njegovem zadržanju, vedenju.

Ali je tudi v športu, kakor povsod, potrebna zmernost, pamet in inteligenca?

Vsekakor! Šport v tem ni izjema.

Kako gledate na zadnje 11. slovenske športne igre? Ali jih upravičeno imenujemo lahko male slovenske olimpijske igre?

Igre so bile ponovno potrdilo, da je naš šport živ, vitalen, da je danes že del življenjskih navad naše mladine. Zato gledam na te igre tako: so del današnje mladine, del njenega zanimanja in hotenja in brez njih bi bila za nekaj prikrajšana. Kar se tiče primerjave z olimpijskimi igrami pa menim, da v malem morda res pomenijo naši mladini isto, kot v velikem olimpijske igre svetu, toda to je tudi vse.

Ali se Vam ne zdi, da gremo v športu preveč v profesionalizem in da na primer dijak, ki hoče narediti tudi maturo, ne zmore enega in drugega?

Res je, gremo v profesionalizem, toda to je neizbežno. To je problem, ki ga niti svetovni športni forumi ne znajo in ne morejo rešiti na zadovoljiv način. Z njim se otepa tako Zahod kot Vzhod. Nihče danes ne ve, kam bo to privedlo. Ne bi si pa upal trditi, da je ta pojav v celoti negativen, seveda vedno v kolikor ostane v mejah razumne zmernosti, s katero se, na primer v italijanskem profesionalnem nogometu, ne morejo ravno pohvaliti.

Z drugim delom Vašega vprašanja se ne bi mogel strinjati. Kot dolgoletni trener ženske odbojbarske ekipe sem imel vrsto deklet, ki so bile zelo dobre športnice in so redno prihajale na treninge, a so bile v šoli vseskozi odličnjakinje, ali pa zelo dobre dijakinje. Slabih dijakinj sem v desetih letih svojega trenerstva imel v ekipi zelo malo. Dijak se mora le resno lotiti enega in drugega, športa in študija, ter si pravilno razporediti čas. Zgodilo se mi je že, da je dekletko po povratku v Trst po tekmi odšlo takorekoč naravnost z vlaka k maturitetnemu izpitu, pa je kljub temu odgovarjala komisiji s prav dobrim uspehom. Če bi bil šport za študij tako velika ovira, potem bi morali biti pač vsi tisti, ki se z njim ne ukvarjajo, dobri dijaki, kar pa seveda ne drži.

Ali se Vam zdi upravičena tožba duhovnikov, da tekme, ki so pogosto v nedeljskih jutranjih urah, mnogo mladine ovirajo pri nedeljski maši?

Vem za te tožbe duhovnikov. Verem športnik mora vsekakor opraviti ob nedeljah svojo versko dolž-

nost. Neizpodbitno dejstvo pa je, da ima veren športnik ob nedeljah dve dolžnosti: versko in športno. Iz objektivnih razlogov (razpoložljivost igrišč, sodniki, urniki vlakov, itd.) pa tekem ni mogoče vedno nastavititi na tako uro, da bi se obe obveznosti ne križali. Federacije, ki določajo urnike, imajo izredno težko nalogo in z urniki so često nezadovoljni tudi drugi. Športniku, ki bi hotel ob nedeljah k maši, zato često ne preostane drugega, kot da opravi to dolžnost pred ali po tekmi. V tem smislu bi morali tudi duhovniki realno pogledati stvarnosti v obraz.

Kako gledate na nadaljnji razvoj športnega udejstvovanja pri nas?

Verjetno se bo naš šport razvijal v prihodnjih letih manj v širino in bolj v smeri večje kakovosti in organizacijskega utrjevanja.

Kaj bi lahko rekli tolažilnega staršem in vsem tistim, ki se boje, da se je naša mladina preveč zavzela za šport in se je bati, da duhovna izobrazba, pa morda tudi srčna kultura zaostaja in da bo zato lahko rast bodočih generacij preveč enostranska?

Odgovor na to vprašanje je zelo enostaven: starši naj pri športnih društvih dosežejo, da se bodo s športno vzgojo njihovih sinov in hčera ukvarjali izobraženi vaditelji, ki pri tem ne bodo polagali izključne važnosti le na rezultat, ki naj bi ga tekmovalec dosegel, ampak tudi na njegovo srčno kulturo, splošno kulturo, na njegovo vzgojo. V naših športnih društvih je preveč vaditeljev in trenerjev, mnogo premalo pa vzgojiteljev. Mladina pa potrebuje predvsem te. Brez teh je rast naše mladine v društvih seveda enostranska in nepopolna. Pravica staršev je, da vedo, kdo telesno in duševno oblikuje njihovega otroka, njihova dolžnost pa je, da ga ne izroče v roke komurkoli. Otroku naj zato ne odrečejo naravne pravice do telesnega udejstvovanja, toda zahtevati morajo, da poteka to udejstvovanje v vzgojno sprejemljivem okolju, pod nadzorstvom zrelih, razsodnih oseb in strokovno usposobljenih vaditeljev. V tem primeru bi bil vsak strah odveč. Nasprotno: v tem primeru bi imeli starši v svojih vzgojnih naporih in prizadevanjih v športu zaveznika in pomočnika, v svojem otroku pa gotovo naslednika, na katerega bi se lahko vedno ozrli s ponosom in zadovoljstvom.

KAREL ČAPEK

RIMSKE LEGIJE

Karel Čapek je eden najmočnejših čeških pripovednikov. Je brat pisatelja in pesnika Jozefa Čapka. Njuna zbrana dela so začela izhajati že pred vojno pod naslovom »Spisy bratři Čapku« in dosegla preko štirideset knjig. Nacistična cenzura je ta dela sovražila in zavirala njih izdajateljski tempo. Po vojni je pod urednikom Miroslavom Halikom založba Borovy nadaljevala izdajanje in tako je kot XLVII. zvezek izšla knjiga z naslovom »Kniha apokryfu«, iz katere so vzete »Rimske legije«.

Štirje Cezarjevi veterani, ki so se, potem ko so preživeli pohode v Galijo in Britanijo, vrnili ovenčani s slavo in z največjim zmagoslavjem, kakršnega je kdaj videl svet, štirje junaki torej, in sicer Bullio, bivši desetnik, Lucius, ki so ga zaradi njegove suhosti imenovali Macer, Sartor, ki so ga zvali Hillia, veterinar druge legije, in končno Strobis iz Gaete, so se sešli v gostilni sicilskega Grka in velikega lopova Onokrata, da bi se skupno spominjali velikih in znamenitih vojaških dogodkov, katerim so bili priče. Ker je bilo nekoliko toplo, jim je Onokrat postavil mizo kar na ulico in so se ti štirje vojaki začeli naglas pripraviti. Kdo bi se čudil, če so se brž okrog njih zbrali ljudje iz tiste ulice, rokodelci, oslarji, otroci in žene z dojenčki na rokah, da bi prisluhnili njihovim pogovorom! Slavna dejanja velikega Cezarja so tedaj še vzbujala zanimanje pri vseh rimskih državljanih.

IZ ŠOLSKE KRONIKE

1. VPISI V LETOŠNJEM ŠOLSKEM LETU

Leto za letom se po velikošmar-niškem oddihu začne aktivno delo za našo šolo. Vse narodnoobrambne, prosvetne, kulturne, sindikalne in politične organizacije se živo zavzemajo za vpisovanje otrok, zlasti v prvi razred osnovne šole. Tako je bilo tudi letos. Prosvetno društvo Igo Gruden v Nabrežini je že drugo leto objavilo velik in iznajdljiv lepak z opozorilom »SLOVENSKI OTROK V SLOVENSKO ŠOLO«. Objavilo je faksimile iz tržaškega dnevnika »Piccolo«, ki pogostokrat objavlja pogoj za zaposlitev — znanje slovenščine. Seveda je žalostno, da so sredi popolnoma slovenskih vasi bili taki lepaki strgani. Čigavo delo? Poturic ali prenapetežev, domačinov ali slučajnih nedeljskih gostov-izletnikov? Ne sprašujemo!

Positivni izidi tega napornega dela niso izostali. V osnovne šole se je na Tržaškem letos vpisalo skupaj 1114 otrok, to je 45 več kot v preteklem letu. Na Goriškem pa 465 ali 7 več kot lani. Ta porast je hvalevreden, ker raste iz leta v leto. Seveda je še to vse premalo. Koliko je še slovenskih družin, ki svojih otrok ne pošiljajo v sloven-

sko šolo! Kje tiče vzroki? Preveč smo že o tem pisali in je škoda vrstic, ki do takih mlačnežev ne pridejo. Ožigosati pa moramo ponovno učitelje in učiteljice, ki sicer uče na slovenskih šolah, svojih otrok pa isti šoli ne zaupajo. Ko z veseljem ugotavljamo iz leta v leto številčno rast učencev v osnovnih šolah, pa naletimo tudi na negativne strani v šolskem sistemu samem. Organik za slovenske osnovne šole določa le 100 razredov. Tako se iz leta v leto ponavlja, da po nepotrebnem in v škodo šolskega dela združujejo razrede. Ko je bil pred petimi leti sprejet ta organik, so imele šole kakih 60 učencev manj. Ker število teh stalno raste, bi bilo potrebno zahtevati popravke tega organika in zvišati število stalnih razredov.

V srednje šole se je letos vpisalo na Tržaškem 1026 učencev, to je 15 več kot lani. Porast beležijo višje srednje šole. Ker so lani opravili zaključni izpit na srednjih šolah 203 učenci, v višje srednje šole pa so se vpisali le 104 učenci, se upračenno sprašujemo, kje je ostalih 100. Ostali so doma, iščejo si delo, ali pa so bili primorani na italijanske strokovne šole, ker teh kljub obljubam Slovenci v Trstu nismo dobili.

Na Goriškem pa je v srednjih šolah letos 300 dijakov ali 19 več kot lani. Naraslo pa je tudi število otrok v otroških vrtcih. Na Tržaškem si Slovenska skupnost prizadeva, da bi odprli vrtec v Žavljah, kjer so otroci brez slovenskega vrtca. Toda miljska občinska uprava je gluha za ljudske prošnje.

Letošnja razpredelnica nam kaže naslednje stanje:

Na Tržaškem			
Vrtci	osn. šole	sr. šole	skupaj
791	1114	1026	2931
Na Goriškem			
262	465	300	1017

2. REDNI UČITELJSKI NATEČAJ

Po dveh letih prizadevanj je prosvetno ministrstvo pooblastilo tržaškega in goriškega šolskega skrbnika, da sta končno razpisala redni natečaj za izpraznjena učiteljska mesta na Tržaškem in Goriškem. Z zadovoljstvom ugotavljamo, da je bila sprejeta zahteva, ki

(Dalje na strani 175)

»Poslušajte torej,« je rekel Strobis iz Gaete, »kaj se je zgodilo, ko je tam na tisti reki stalo proti nam trideset tisoč Senonov.«

»Čakaj,« ga je popravil Bullio, »prvič teh Senonov tam ni bilo trideset tisoč, temveč komaj osemnajst tisoč, drugič pa si bil ti v deveti legiji, ki se ni nikdar bojevala proti Senonom. Vi ste tedaj ležali v taborišču v Akvitaniji in nam popravljali škornje, ker so v vaši legiji služili sami čevljarji in krparji. Takò, zdaj pa le nadaljuj!«

»To si domišljaš,« je ugovarjal Strobis. »Da boš vedel, mi smo tedaj ležali v Luteciji, škornje pa smo vam popravljali tedaj, ko ste jih ob umiku iz Gergovije pošvedrali. Tedaj ste bili tepeni, vaša in pa peta legija, in zaslužili ste to.«

»Temu ni bilo tako,« je rekel Lucius, ki so ga klicali Macer. »Peta legija ni bila nikoli v Gergoviji. Peta legija je izgubila hlače takoj v Bibraktu in od tedaj je niso mogli nikamor poslati, razen na menažo. To ti je bila čedna legija!« je še pristavil Macer in pljunil daleč proč.

»Nekdo pa je le bil kriv,« je rekel Bullio, »da je iz pete legije že v Bibraktu nastal močnik, na pomoč bi bila morala priti šesta, da bi jo zamenjala, toda vojakom šeste legije se ni hotelo. Prišli so prav iz Massilije od deklet — — —.«

»Kaj vendar praviš!« je ugovarjal Sartor, ki so ga imenovali Hillia, »šesta legija v Bibraktu še bila ni. Ta se je tepla na fronti šele na Axoni, ko je poveljeval Galba.«

»Ti pa se razumeš, ti!« pravi Bullio, »na Axoni je bila druga, tretja in sedma legija. Šesto so Leburoni že zdavnaj k mamicam poslali.«

»Vse to je gola laž,« je rekel Lucius Macer. »Resnica je samò, da se je druga legija, v kateri sem služil, bojevala na Axoni; vse ostalo si si izmislil.«

»Da bi tega ne izrekel!« je rekel Strobis iz Gaete. »Vi ste na Axoni smrčali v rezervi in ko ste se prebudili, je bilo bitke že konec. Zažgati Cenabum, temu ste bili kos, razsekati nekaj sto civilistov, ker so obesili tri oderuhe, ste tudi dokazali, da zmorete.«

»To nam je Cezar ukazal,« je rekel Macer in zmignil z rameni.

»To ni res,« je zakričal Hillia, »tega ni zapovedal Cezar, pač pa Labien. Kako neki Cezar, ta je bil preveč politik, Labien pa je bil vojak...«

»Galba je bil vojak,« je rekel Bullio, »ker se ni bal, Labien pa je bil vselej pol milje za fronto, da bi se mu kaj ne zgodilo. Kje pa je bil Labien, ko so nas Nervi obkolili, kaj? Tedaj je padel naš centurio in jaz kot najstarejši desetar sem prevzel komando. Fantije, sem dejal, kdor se mi umakne za korak — — —.«

»Z Nervi,« ga je prekinil Strobis, »ni bilo kaj posebnega; ti so na vas streljali s šiškami in želodom. Hujše je bilo z Arverni.«

»Pojdi k vragu,« je ugovarjal Macer. »Avernov sploh niso mogli dotечи. Ljudje božji, to je bilo, kot bi zajce lovili!«

»V Akvitaniji,« je dejal Hillia, »sem nekoč ustrelil jelena. To vam je bil junak! Roge je imel kot drevo — dva konja sta ga morala vleči v taborišče.«

»To ni nič,« je oznanjal Strobis, »toda v Britaniji, tam so jeleni!«

»Na pomoč,« je zakričal Bullio. »Strobis tule bi nam hotel dopovedati, da je bil v Britaniji!«

»Saj tudi ti nisi bil tam,« je oponesel Macer. »Hej, Onokrat, vina! Rečem vam, da sem poznal veliko lažnikov, ki so govorili, da so bili v Britaniji, a nobenemu nisem verjel.«

»Jaz pa sem tam bil,« je rekel Hillia. »Prasce sem tja vozil. Tam so bile sedma, osma in deseta legija.«

»Nikar ne duhoviči, človek,« je menil Sarobus. »Deseta legija ni prišla nikdar dlje od sekvanskega tabora. Da bi jo videl, kako je prišla izloščena k Alesiji! Toda tam so obnemogli, dojenčki!«

Prikazen

DANES SEM VIDEL,
KAKO SE JE ČAS
IGRAL S ČLOVEKOM ...
HOTEL JE ŽIVETI
IN ČAS GA JE GRABIL
IN SPUŠČAL
SE BO IGRAL TUDI Z MENOJ?
BO PRIHRUMEL KOT ORKAN,
ALI KOT MEHKO BOŽANJE?
ME BO POHODIL,
KOT CESTNI PRAH,
ALI ME BO UTRGAL KO CVET?
GOSPOD, SEDI K VODNJAKU
MOJE OSIROTELOSTI,
NAJ ODPOTUJEM V EMAVS S TEBOJ...
IN JERUZALEM SPI!

Slavko

»Tam smo podlegli vsi,« je rekel Bullio. »Premlatili so nas kot žito in vendar smo zmagali.«

»Saj ni res,« je ugovarjal Macer. »To sploh ni bila tako velika bitka. Ko sem zgodaj zjutraj zlezal izpod šotora — — —.«

»To se ni tako zgodilo,« je rekel Hillia. »V Alesiji se je začelo že ponoči.«

»Pojdi no,« je rekel Bullio, »začelo se je po kosilu; ravno smo imeli koštruna —.«

»To ni res,« je rekel Hillia in tolkel po mizi. »V Alesiji smo imeli govedino, ker so nam obolele krave. Še teh ni nihče hotel žreti.«

»Jaz pa pravim, da je bila koštrunovina,« je vztrajal Bullio. »Tedad je prišel k nam iz pete legije stotnik Longus.«

»Človek božji,« je odvrnil Macer. »Longus je bil vendar pri nas v drugi legiji in je bil v Alesiji že davno mrtev. V peti legiji je bil Hirtus.«

»To ni res,« je rekel Hillia. »V peti legiji je bil oni — kako se je že imenoval? — Aha, Corda.«

»Kje neki,« je trdil Bullio. »Corda je bil v Masiliji. Longus je bil tu pa konec. Pride pa reče: prokleti dež — — —.«

»Že spet, fuj,« vzklikne Strobos. »Takrat v Alesiji sploh ni deževalo. Bilo je grozno vroče, spomnim se, kako je smrdelo po svini.«

»Po koštrunovini,« je zavpil Bullio, »in deževalo je! Pa je prišel k nam oni Hirtus in pravi: ‚Fantje, zdi se mi, da nam bo šlo prav v škornje‘. In prav je imel. Dvajset ur je trajal boj — — —.«

»To se ni zgodilo tako,« je rekel Macer. »Po treh urah je bilo vsega konec.«

»Tebi se sanja,« je govoril Strobos. »Trajalo je tri dni, a s presledki. Drugi dan smo jahali — — —.«

»Ni res,« je razglasil Hillia. »Jahali smo prvi dan, drugi dan smo zopet zmagali.«

»To je nesmisel,« je rekel Bullio, »mi sploh nismo zmagali in smo se hoteli že predati, toda oni so se predali prej.«

»Sploh ni bilo tako,« je odgovoril na to Macer, »saj pri Alesiji ni bilo nobene bitke. Onokrat, vina! Čakajte, nekaj vam povem: ko smo oblegali Avarikum — — —.«

»Saj to ni bilo tako,« je zagodrnjal Bullio in zaspal.

Prevedel MARIJAN BRECELJ

Vest

Prihaja sleherni večer
nepovabljen, a pričakovan:
glas vesti.

Kot gospodar
odpira vsako dušo
in jo napolnjuje
z mirom in nemirom,
s tihim zadoščanjem
in s trpljenjem.

Kot sončni pramen
razsvetljuje
skrivne kote
vsakega srca
in vse preišče,
vse razmeče ...

Zna biti tudi krut:
polip zahrbtn, ki te stisne
in ti vzame zrak,
zavraten rak,
ki neizprosno žre
še zdravo tkivo,
izdajalski alkohol,
ki spreobrača srečo
v žalost ...

Največkrat je pa dober
in prisede k pogradu
potrnosti in malodušja,
da tolaži in blaži
nabrekle opekline:
življenjski brat,
vesten advokat,
sodnik pravičen,
zaželena ječa,
Bog, ki nas preganja,
ker nas ljubi.

SLAVKO

Jesenska

Jesenski dež in blodne misli v meni
so zdaj pod večer se strnile
v sam obup.

Srebrne nitke govore o ženi,
ki me včeraj je ljubila
in dala mi poljub...

Marijan Breclj

V DOBRAVLJAH GORI!

II.

V torek, na Veliki Šmaren, malo pred četrto uro popoldne, je sveča dogorevala in začela po predvidenem načrtu gospodarja Kampelca uničevalno delo. V tem času negotovosti se je gospodinji zasmilila živina in jo je zato hotela obdariti s priboljškom, preden bo morala v pregnanstvo. Najprej je vzela torilo, iz katerega je zajemala sol in jo trosila na že pripravljene priboljšek namočenih otrobov za govedo. Šepetaje je nagovarjala vsako žival:

»Na, kuček, jej, jej, preden boš moral v begunstvo! Na, pa še ti, Cika in junička, ki ti bom dala ime potem, ko se bo vse srečno končalo!«

Obstala je pred voličkom, ki je bil pravi potomec cikaste pasme in je imel rogove navznoter zakrožene, tako da so mu v celoti ščitili njegovo pohlevno čelo in velike mirne oči. Prav zato so ga klicali »Krancelj«. Pred njim se je ustavila dalj časa, da bi si olajšala napetost. Oprijela se je z levo roko voličevega roga, z desno mu je praskala s prsti za rogovi tako, da je žival hvaležno gledala in lizala svojo dobro gospodinjo. Tinca se je ganjena ozirala po prostrani štali, po orodju in vpregi, ki je visela po zidovih. Naposled se ji je pogled ustavil na »trahartarju«, po katerem je tolikokrat metala krmo iz senika, od koder bo zdaj zdaj švignil plamen skozi odprto »vautaro« in bo kmalu moralo zapustiti domačijo vse, kar je živega, in se zateči drugam. Kot v uteho ob tej težki misli se ji je beseda kar sama sprožila in je začela polglasno govoriti voličku: »Veš, Krancelj! Mi smo morali tako napraviti, ker smo polni dolgov in največ zaradi te črne vladavine, ki nas izmzgava in tlači že več kot deset let. Vse druge šibe božje kot so suša, toča, povodnji, ki pridejo in gredo, ni niti primerjati s tem trojnim gorjem. Eh, da smo do tega prišli. Pa saj je še Bog rekel: pomagaj si sam in jaz ti bom pomagal. Pa tudi na tak velik praznik kakor je danes! Vem, da so to grešna dela, saj še pri maši nisem bila, ker je niti ni bilo, ko so odgnali župnika«. In je Tinco tako ganilo, da se je razjokala in si s predpasnikom brisala solze in ihte nadaljevala: »Bog nas previdi! Vidiš če bi pustili, da bi šlo tako naprej, bi še tebe zarubili, ker nismo še plačali davkov. Eh, kar bo, bo, in Bog nas previdi!«

V tistem hipu se je začulo po dvorišču vznemirjeno vpitje moških in ženskih glasov: »France, Tinca, hitro ven, vaša hiša gori!«

Tinca je vsa prestrašena pritekla na dvorišče, kjer je bila že skupina sosedov; bežno je pogledala proti svislim nad kaščo, kjer je okoli strešne line že švigal plamen nad streho in obupno vzkliknila: »Jejs Marija, pomagajte! Ob vse bomo!«

Prvi se ji je približal Polde in v naglici vprašal, kam je šel France.

»Hitro ga grem poklicat. Je na Dovščah in grabi otavo,« je zasoplo rekla Tinca. In že so vsi iz sosseke reševali v pritličnih prostorih, kar se je dalo rešiti. Najprej so izgnali živino v Krnelovo štalo. Tinca je letela proti Dovščam, ki so bile oddaljene kakih šeststo metrov od doma na vzhodni strani, tako, da se hiše ni videlo. In ko se je približevala, je že spotoma vpila: »France, pridi domov, že gori!« Ko je zaslišal France njen »že gori«, je jezno obrnil grablje, jih zasadi v zemljo in jo grobo nahrulil: »Pej kaj te strejla muote! Pej kaku sva se zmenjla Tina Tinasta!«

Tinca si je v zadregi popravila v pasu krilo in povsila oči. France se je previdno ozrl okoli, skrbel ga je vzklik »že gori«, končno je iztaknil grablje, pobral vile in z umirjenimi koraki odšel. Kmalu je dohitel ženo, ki ji je v znak sprave položil grablje na ramo, da jih je ona nosila in jo zaskrbljeno vprašal: »Kaj pa sosedovi Kerlci?« »Vsi pomagajo in rešujejo, kar se da,« je prijazno nadaljevala žena.

»Boris je že odhitel s kolesom po gasilce v Ajdovščino. Samo danes popoldan bodo težko doma,« je dodala »ker je velik praznik in gredo vsi radi v Log na božjo pot.«

»Pa Polde, Rozalija in Branko?« je še vprašal France.

»Polde in Rozalija sta, prej ko sem jaz tekla pote, šla v zgornji del stanovanja in pospravljala, kar je za njih važnega, da odnesejo drugam. Ko sem se med tekom ozrla, sem oddaleč videla Branka, ki je hitel rahljat seno na odprtem seniku.«

»Jej,« je zategnjeno trdo izrekel France. »Vse kaže, da bo šlo tudi zanje prav, če bo šlo po sreči.«

»Bog nas previdi,« je zamolklo dejala Tinca. »Saj jaz sem zadovoljna. Mi bo vsaj Rozalija delala družbo pri vsem tem. Bova jokali skupaj, da bo boljše izpadlo,« je zadovoljno dejala Tinca. Ko sta v soglasju prekoračila travnik in stopila vštric na kolo, ki je vodil pod Velikim Brdom proti domu, sta prehitela topoglavega, na pol praznično oblečenega Lojzeta Mihcovega, ki je počasi stopal proti vasi v cajgastih hlačah in v pisani porhasti srajci. Ob srečanju je na glas zabrundal: »Dns j'greih dejlat po gruntu jn še z vilmi, glijdi, de te n'bojo hudiči u pkli housali ž nimi.«

Tinco je to zadelo v živo in je živčno vzdihnila: »Jejs Marija France, kej ns še čaka! In sedaj bi bil res že čas, da se lotiva teči in da se jaz spustim v jok,« je Tinca zdrdrala v eni sapi.

»Ne še,« ji strogo odvrne mož. »Dejmo cajti cejt, de nam upravi tu suoje.«

Začela sta hitreje stopati in že prekoračila pri izviri Bsadavke železniško progo in od blizu videla, kako se je valil dim izza velikovaških hiš, ki je Kampele dal povelje: zdej uozi! In spustila sta se v dir po klanecu skozi vas Pod Brdcem in na vso

moč ihte vpila: »Pomagajte! Ob vse bomo! Pridite na pomoč!«

Prisopihala sta zadnjih petdeset metrov v diru in se znašla med množico, ki je pomagala pri gašenju, reševanju, poveljevanju, poizvedovanju, največ pa križem rok gledala s Podvrha na nasproti goreča poslopja. Tinca se je zagnala v obupanem ihtenju prav v sredo dvorišča, kamor sta komaj dospela in kjer sta se s trdimi koraki prestopala v karibinerski uniformi brigadir in njegov spremljevalec. Nekoliko stran še gasilski poveljnik, ki je s svojimi dobro zavarovanimi nogami v škornjih brcal stran osmojeno rešeno blago, da bi laže uravnaval brizgalne cevi. In tu, v pričo njih, je Tinca obupno kriče izgovarjala: »O Jejs Marija, gorje nam, kaj bo z nami, uob use smo!« Istočasno je brigadir glasno povpraševal, kdo je gospodar zažganega poslopja. Prav takrat je Tinca k sreči zaslišala, kako se je Pepa Andrčeva na glas pogovarjala z Galetom za ograjo dvorišča o resnično nesrečnem požaru, ki da ga je povzročila debela vzbolkla šipa v strešni lini. Hitro je planila k njima ter ju proseče rotila, da sta prišla pred karabinjerja in dejala: »Glih prou de sta vidva, ki znasta lašku.«

Brigadir ju je takoj vprašal, ali znata povedati v italijanščini, kako in kje je začel požar. Gale, ki je med zidarjenjem v Trstu povzel nekaj besed v tržaškem italijanskem narečju še pod avstrijsko vladavino, je znal gladko izreči samo nekaj neurejenih besed, kakor: remengo, fato sta, insoma, mi digo, cosa po, ostia in lastra. In ker je bilo proti večeru na praznični dan, je bil tudi umevno v rožicah. On je v drznem strahu prvi začel: »Insoma, fato sta, sora vautara era lastra.« In ker je Gale tu za dolgo obtičal, mu je hotel brigadir pomagati s »coraggio!« »Passando per la strada mi voltai«. Tedaj si je Gale v veliki zadregi zibaje začel vihati krajec pri klobuku proti čelu in samo polglasno izjecljal: »Nje — nje ste slabu zastuopu, nej blu, jen nej blu taku,« ter na tiho odšel med radovedneže na vzpetino, kjer ga je Krlin potrepljal po rami: »Bravo Gale! Od sedaj boš dobavski tolmač!«

Ker je brigadir več časa služboval v Ajdovskem okraju in so se pri njegovih zasliševanjih in izpraševanjih mogli ljudje pred tolmačem opravičevati z neznanjem italijanščine češ: nej blu taku in taku je rejs blu, se je brigadir nehote po sili razmer navadil nekaj stavkov z blu in nej blu. In s tem se ga je oprijel tudi vzdevek »Blu«. In ker mu je bila beseda všeč, se je še včasih zadovoljno nasmehnil, ko je slišal ta svoj vzdevek. Zato se je z nasmehom obrnil proti Pepi Andrčevi, ki je bila za glavo višja od nje-ga in jo na glas vprašal prav zato, da pokaže svoje znanje: »Vi mi boš povedala, kaku nej blu gogorejla hiša?«

Ob strani stoječa Tinca jo je opogumljala: »Dej — dej Pepa, dopovejdmu, sej ti znaš duobru lašku, ki si služla u Trstu.«

Pepa si je v zadregi z desno roko popravljala naglavno ruto in z levo ovijala konec pentle, s katerim je imela v pasu privezan predpasnik in nemirno začela: »Fato sta, che per la vautara della soffita ze sta colpa lastra della vautara, che batteva sole.«

Brigadir je z zapisnikom in svinčnikom v roki napeto poslušal, nato pa vzkliknil v svojem jeziku, da ne razume ničesar. Prišel je živčno stopicati po oblitem dvorišču. Polde in France, ki sta vzajemno pomagala gasilcem pri gašenju, sta zato nemudoma stopila na vzpetino med gledalce in se ustavila pred postavnim Krlinom in ga zaprosila: »Dej, dej, beži ti Krlin, jen dej mu prou dopovejdat kakr znaš ti, ki ti usaka duobru rata — sej nebo zastuoin; če nje, bomo rejs uobsje za usje viečne cajte.«

Krlin, ki je kot možakar v stiski vedno rad pomagal, je odločno stopil pred brigadirja, s katerim sta se že prej dobro poznala in mu začel prijazno dopovedovati, da je požar gotovo nastal, ker je sonce strašno pripekalo v veliko vzboklo šipo na strešni lini, ki da so jo vdeli še avstrijski vojaki za časa vojne.

Tu ga je prestrašeno prekinil brigadir z vzklikom »Gli Austriaci — maledetti! a me hanno ucciso il padre!« Nato pa je hitel zaključevati zapisnik z besedami: »Be beviamola anche questa«. To namreč ni bil prvi požar v Dobravljah. Med tem časom je tudi Kerčevo domačijo zajel požar in sosedi Rozalija in Tinca sta se vedno bolj zavezniško družili. Višek so njuna vzdihovanja in obupani kliči dosegli, ko so plameni zajeli Rozalijno spalnico. Tedaj sta se pojavila France in Polde ter junaško odločila, da gresta po stopnišču reševati že gorečo spalno opremo, a sta se takoj umaknila, ker je brigadir zaklical: »E' troppo tardi! E' pericoloso.« Tako sta se spet počasi umaknila med gledalce na Podvrh, kjer so ju vsi sprejeli kot junaka. In Krlin, ki je za vsako priliko našel svoje duhovite domislice, je krepko potrepljal Franceta in rekel: »Od danes naprej te ne bomo več klicali France Kamplc. Za vse boš najprej Kamplc in šele potem France.« France se je z hvaležnim obrazom zazrl navzgor proti visokemu Krlinu in hvaležno izrekel: »Pej tudi tuoje besejda j'zallijgla, de te ne bm nikoli zabu.« Že je stekel na dvorišče ter bežno prišepnil Tinci in Rozaliji, ki sta se držali skupaj in samo tarnali: »Nej še končanu! Vozil!« in izginil je skoro neopazno za vogal goreče štale med prerekajoče se gasilce. Tinca in Rozalija sta v istem hipu zagnali obupen krik in vik, kjer je prevladal oster Rozalijin glas: »O muoja lejpa skuorej nuova mobilja gori! Uobsje smo.« In ko je v bližini stoječi Fajfca Krlut rahlo ugovarjal, češ da ni bila videti več tako nova, mu je Rozalija zažugala: »Nikol več take! Uod muoje rance matere je bla. Jen kej tiebi mari.«

Fajfca je odšel med požarobrance in jih opazoval, kako so godrnjali. Vsak je po svoje stresal jezo: »Kaj jih hudič moti, te salamenske Dobravce, da so prav danes, na praznik, zažgali.« V tem je bil najglasnejši Slavko, ki je zagrizeno sekal gredo, da je kar odmevalo in je potem padla z velikim treskom v središče pogorišča. Nato je Slavko kar na glas dejal: »Na, to je že sedma hiša, ki gori v Dobravljah v enem letu!« In takoj za njim se je oglašil drugi: »Kje bojo pa pri tem dvojnem požaru našli vzrok, da je pričelo goreti kar na sredi strehe? Prej so bili krivi kamini.« Čokati Tone je v jezi vrgel brizgalko ob tla in se zarotil, da ne pride nikdár več v Dobravlje, čeprav bi vsi pogoreli, ker jim niti s pijačo ne

postrežejo in vendar se jim vse z zavarovalnino vred dobro konča.

Zvečerilo se je in mrak se je počasi spuščal na Podbrdce, kjer je žarelo in se dimilo veliko presketajoče pogorišče. Po odhodu karabinerjev so se redčili drug za drugim tudi gasilci, ostali so le domačini. Še predno se je prav zmračilo, je prihitel na Podvrh tudi znani in priljubljeni vipavski samotar in na pol berač France Spekla, ki je nosil klobuk z visokimi krajci, zavihanimi ob straneh navzgor, kot je bila moda za časa njegove mladosti. Takrat je bil prvi kolesarski dirkač na Goriškem, a je na neki dirki nesrečno padel in si razbil lobanjo. Od takrat je ostal nekoliko omejen. Med kramljanje in pripovedovanje domačih zgodb se je mešal smeh množice na Podvrhu in tudi otroci in mladež so čebljali in metali v sredo pogorišča ogorke pogorelih desk, ki so jih gasilci razmetali.

Mladež in starejši so se v nočnih urah končno začeli razhajati. Prihajali so le še posamezniki iz bolj oddaljenih vasi na bežen ogled. Tako se je pojavil sredi Podvrha tudi Lojze Moro iz Bitne, ki so se ga vsi izogibali, ker je bil piker in krepke postave ter se je rad pretepal. Osamljen je prekrizal roke na svoje močne prsi in samemu sebi izjavil: »Dobravcem bi šlo vedno prav, pa tudi če bi cerkev zažgali,« nato pa odšel.

Ni šlo pa tako gladko Cenu Batovemu, ki je šepal na eno nogo in Nacetu Cocuhi, ki mu je na preklasti postavi in dolgem grguncastem vratu niha la stisnjena butičasta glava. Prišvedrala sta iz oddaljenih Velikih Žabelj in si ogledovala pogorišče prav od blizu. Pri tem sta metala opazke čez Dobravce. Brbljavi Cenk je podžigal preklastega Cocuha: »Si videl, Nace, na kakšen način si znajo pomagati Dobravci? No, ti ne bi dali Bogu palice, da bi hudiča udaril — kaj?« Cocuho je komaj utegnil odgovoriti: »Ko si rekel Dobravci, si rekel vse,« ko so se zgrnili

vsi pričujoči Dobravci okrog njih in ju pričeli zmerjati z mevžami, šemami in ničvredneži.

Tiha noč je legala na pogorišče, ko so se od večerje vrnile prve priče dvojnega požara na Podvrhu: Lojze Krenčev, Kristjan Krlin, Viktor Fakuč, Jože Pekov, Milan Škofčev, Franc Gulič, Franjo Vrčon in Tuoskov Tamali. Preden so odšli, so ubrano zapeli pod vodstvom Viktorja Ribča: Oj hišica očetova, Bog živi te! Šele proti jutru so zapustili žalostno pogorišče tudi sosedge iz Topega kota. Tinca in France sta se obložena s culami utrujena napotila po klancu v Podhum. Za oddih sta drug drugemu tožila prav po domače s tisto, za vse uporabno besedo „uonu“ z vsemi izpeljankami, ki jim ni konca in brez katerih si skoraj da vipavske govornice ne moremo misliti. Z njo si posebno „uonajgastnu“ Dobravci povsod pomagajo. Zato mi tudi ne bodo preveč zamerili, če sem katerega od njih preveč „zauonejgou“ in drugega pustil kar tako za „uonu“! Saj se tudi Pjepe Tuoskov večkrat „uonejga“, da zakaj se je tako „zauonejgau“, da je šel od doma. Tudi Tinca se je v pogovoru s Francetom potožila, da je bilo najtežje pri tistem požaru „razunejgat“ karabinerjem, ko pa nista nobeno „uono“ zastopla, niti Pepe Andračev. In France pa, da tistikrat ni vedel za katero „uono“ prijeti. In še Bog, da sta s Poldetom ime la toliko „uona“, da sta poprosila Krlina, da je on „pouonejgou“, da bo šlo prav, kakor kože.

In res je šlo vse po sreči. Že drugo poletje sta bili poslopji v Topem kotu obnovljeni. In ko je malo pred poroko Olge in Stanka Drejča Čič pritrjeval na strehi nove žlebe in potem pribijal odtočno cev za deževnico, je dodal na notranji sklep pri napušču še majhno nazobčano deščico. Olga in Stanko, ki sta opazovala od spodaj, sta ga vprašala, čemu bo deska služila. V odgovor je Drejče Čič veselo zaklical: »To bo za oporo lastovičjemu gnezdu, da bo v srečo vajinemu novemu rodu.«

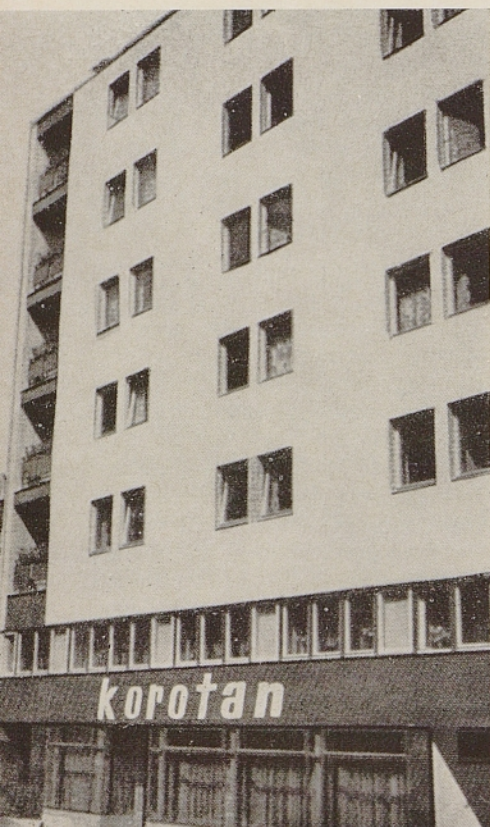
In srečni par se je vzradoščeno poljubil. V pozdrav in srečo novim Dobravcem.

V BLIŽINO KOROŠKE

Prinašamo sliko »Korotana«, prelepega študentskega doma na Dunaju. Ne bomo se dotikali vseh ostrih besednih spopadov, ki so bili izrečeni in napisani na račun upravljanja doma. Te bodo dokončno rešili koroški Slovenci sami. Opozorili pa bi na to, da bi lahko našel v počitnicah marsikak tukajšnji študent, če bo morda potoval na Dunaj, v domu stanovanje po »študentski« ceni. Zdi se, da bi lahko dobil tu stanovanje v poletnih dneh tudi še kak Slovenec, ki ni študent.

Ob tej priliki omenjamo tudi srečanje s koroškimi Slovenci v Finžgarjevem domu na Opčinah koncem oktobra. Na skupno razpravo se je pripeljalo okoli trideset predstavnikov različnih organizacij, druga skupina pa je prišla iz Gorice. Tako so se znova povezale vse tri naše pokrajine. Udeleženci so pregledali naš položaj in ga med seboj primerjali. Razgovori so bili zelo koristni in so tesneje povezali organizacije v zamejstvu.

9. novembra pa je slavil Narodni svet koroških Slovencev v Celovcu 20-letnico ustanovitve. Proslava je bila veličastna in so se je udeležili tudi predstavniki organizacij s Tržaške in Goriške. Glavna govornika sta bila dr. Vospernik, predsednik NS in dr. Prunč, predsednik Kršč. kult. zveze. Ob številni udeležbi mladine je bila morda to ena največjih manifestacij mladostnega ognja in vere v bodočnost.

SPOLNA VZGOJA?

Mislím, da je prišel čas, da spregovorimo odkrito tudi o spolnem vprašanju. Časi »tabujev« so vsaj na tem področju minili in prinašajo naši mladini, pa tudi našim mladim staršem, več škode kot koristi. Do tega prepričanja sem prišel — in si ga upam zagovarjati povsod — po vsakodnevnih stikih, ki jih imam s starši, kakor tudi z mladimi. Zato je vprašalna oblika v naslovu našega premišljevanja samo diplomatskega značaja.

Predvsem bi rad opozoril, da govorim o spolni vzgoji, ne pa o spolnem izobraževanju, ker se mi zdi nujnó potrebno, da sta spolno izobraževanje in spolna vzgoja združeni, skladni, kar pomeni, da moramo ob posredovanju spoznanj o spolnem vprašanju posredovati obenem tudi etične vrednote, ki jih nalaga spolno dozorevanje in sploh družba.

Naši starši se temu vprašanju na splošno izogibljejo, ker niso bili niti vzgojeni v tem duhu, niti nimajo na razpolago dovolj metodíčnih prijemov, dovolj načinov, kako naj bi pravzaprav posredovali to kočljivo vprašanje svojim otrokom.

Mladino bo v tem smislu »izobrazila« cesta, v kolikor se še ni sama »izobrazila« ali pa drugi, manj izkušeni, manj zainteresirani ljudje. Prvo vprašanje, ki se pri tem postavlja je, kdo naj posreduje mlademu rodu spolno vzgojo. Starši nalagajo, največkrat prav zaradi svoje nepripravljenosti, to nalogo šoli. Šola pa si obratno, večkrat »ne upa« prav zaradi različne zrelosti, pripravljenosti ali nepripravljenosti otrok, kakor tudi zato, ker ne odobravajo vsi starši spolne vzgoje. Tako se pri nas to zavlačuje in generacije mladih zapuščajo klopi, ne da bi mi pravzaprav vedeli, kaj o tem globokem vprašanju misli naša mladina. Da je to ena izmed naših pomanjkljivosti v našem družinsko-šolskem vzgojnem sistemu, o tem ni dvoma. In tega se marsikdo tudi zaveda.

Zaradi objektivnosti moramo poudariti, da smo imeli v preteklosti zelo resne poskuse, kako bi ta problem premostili. Le da so se ti poskusi omejili zgolj na starše. Omenjamo to zato, ker so drugod začeli s poukom v tem smislu pri otrocih, seveda po predhodnem pooblastilu staršev in vzgojiteljev. Mimogrede povedano: do pooblastila je prišlo, ker si tako prvi kakor drugi niso upali uvesti mladine v to globinsko vprašanje. Naj omenimo, da so vsi ti poskusi dali odlične rezultate, tako na ravni petega razreda osnovne šole kakor v nižji srednji šoli. Zdi se, da je višja srednja šola področje zase, ker so tu dijaki že »preveč« poučeni. To pa ne pomeni, da ne vlada med njimi prav za ta specifični problem izredno zanimanje, le da je otežkočen ta problem tu v tem, da je treba ogromno popravljati, posebno razne ekstremne, modernistične, če ne celo pornografske koncepcije.

Zato smatramo, da bi morali o teh problemih govoriti zelo zgodaj. Točno bi to formulirali takole: otroku

moramo odgovoriti na postavljeno vprašanje na njemu razumljiv način kadarkoli nas na to opomni, vpraša, oziroma, ko nam življenje nudi za to priložnost. Ne ustrašimo se verbalizmov, ker otrok pride na dan s »strašnimi« besedami, ki pa pomenijo njemu samo »besede«; mi smo pa tisti, ki te »besede« zmaličimo.

V nekaterih državah začenjajo s spolno vzgojo celo v vrtcih, drugod v osnovnih šolah, spet drugod na nižji srednji šoli. Pri nas se vsi šolski poskusi omejujejo na zadnji razred osnovne ter na nižjo srednjo šolo.

Kar pa zadeva domačo spolno vzgojo, je stvar zelo različna: so starši, ki vzporedno z umsko, fizično, moralno, estetsko vzgojo posredujejo priložnostno tudi spolno vzgojo; to pomeni, da enostavno odgovarjajo na otrokova radovedna vprašanja. Mislím, da je to eden izmed najboljših načinov spolne vzgoje v okviru družine. Naj takoj pripomnimo, da je vsako »pojasnjevanje« pravljičnega značaja (kakor je »štorklja« ipd.) neumestno; stvarno, naravno posredovanje naravnih resnic, ki pa je lahko preprosto povedano, je najbolj uместna vzgojna metoda. In matere imajo pri tem toliko topline, toliko iznajdljivosti, saj prav one najbolj poznajo svojega otroka. Ni človeka, ki bi jih mogel nadomestiti. Celoten sistem, mehanizem produkcije našega organizma bo pa posredovala tudi šola. To je njena naloga, namreč, da sistematizira shematična, raztresena otrokova spoznanja, ki jih je ta prinesel od doma, iz okolja. Saj to velja za vsa otrokova spoznanja in ne samo za tista, ki se nanašajo na spolno vzgojo.

Spolna vzgoja ima tudi v svetu, posebno pa v naši državi ostre nasprotnike (poznamo celo nasprotnike koedukacije, t. j. da vzgajamo dečke in deklice v istem razredu!). Ti ljudje nam navadno posredujejo vse mogoče podatke, ki jih prebirajo v časopisih o raznih skandinavskih državah. Ne pozabimo, in to ponovno poudarjamo, da govorimo o spolni vzgoji in ne o spolnem izobraževanju, t. j. o golem posredovanju anatomskih spoznanj o človekovi produkciji.

Psihološko zanimivo pa je še to, da so najhujši nasprotniki spolne vzgoje prav taki ljudje, ki niso v življenju uspeli razjasniti ta problem in ga kljub svoji »zrelosti« še niso »premostili«. Zato pa je prav, da vsakdo pri tem najprej sam razčisti, sam izpraša svojo vest, koliko je v njem odkritosrčnosti, hinavstva ali celo bolestnosti. Če pa tega sam ni zmožen, naj se obrne do primernih in sposobnih ljudi.

Kdaj, kje in kako naj posredujemo spolno vzgojo naši mladini je stvar staršev in šole, mi lahko samo pomagamo. Tudi radijska oddaja »Družinski obzornik« bi lahko marsikaj pripomogla k reševanju tega vprašanja.

Naj zaključimo z željo, da bi v prihodnje radi slišali predvsem glas staršev, ker gre v glavnem za njihove otroke.

MARTIN JEVNIKAR

SODOBNA SLOVENSKA ZAMEJSKA LITERATURA (NADALJEVANJE)

VLADIMIR KOS

Rodil se je 1924 v Murski Soboti, dovršil v Mariboru 6 razredov gimnazije, ostale in bogoslovje v Ljubljani. Iz Maribora so ga pregnali Nemci, iz Ljubljane pa so ga odpeljali Italijani v internacijo. Na Gregorini v Rimu je dosegel doktorat iz teologije in stopil v jezuitski red. Nekaj časa je živel v taboriščih na Koroškem, potem se je preselil na Irsko, sedaj je misijonar na Japonskem. Deluje med siromaki tokijskega predmestja, istočasno je profesor za angleščino in filozofijo znanosti na katoliški univerzi v Tokiu.

Kos je začel pesniti med zadnjo vojno in javnosti se je predstavil v mariborskem Večerniku in Mladem Prekmurcu. Na Koroškem je izdal šapirografirano prvo emigracijsko pesniško zbirko sploh — *Marija gre na tuje*, ki je sonetni venec o Mariji begunki. V taborišču Peggez Lienz je izšla 1946 razmnožena pesniška zbirka *Deževni dnevi* (podpis Re-O). Ko se je izseljeniško življenje uredilo, je začel sodelovati pri vseh zamejskih revijah: v Meddobju od ustanovitve do danes, v tržaški Mladiki od III. letnika (1959) dalje, v tržaškem Mostu od 1966 dalje, v Katoliških misijonih, v Zborniku Koledarju SS in drugih.

Leta 1955 je izšla v Buenos Airesu prva Kosova tiskana knjižica: Vladimir Kos - France Gorše: *Križev pot prosečih*. Pesnitev obsega uvodno in zaključno kitico in še štirinajst kitic, kolikor je postaj Križevega pota. Vsaka kitica vsebuje globoko misel, primerno postaji. Pesnitvi je dodanih 14 Goršetovih laviranih perorisb, ki jih je napravil nalašč za to knjigo, čeprav je malo prej izdelal križev pot za slovensko cerkev v Torontu v Kanadi. Tako sta v knjigi združeni dve veliki umetnini.

Leta 1960 pa je Kos v Tokiu izdal pesniško zbirko *Dober večer, Tokio*. Pesmi zate in — zame. Založba Meiseisha Co. Že zunanja oprema je zanimiva (papir je različnih barv), a tudi vsebina je novost za Kosov dotedanji način ustvarjanja. Pesmi so avantgardistične, hermetične, zato se jim je težko približati. Čeprav se ni mogoče izenačiti s pesnikom, je možno reči, da je v številnih pesmih (vseh je 45) močan pečat japonskega življenja in pokrajine, s čimer je Kos razširil obzorje slovenske lirike. Za primer naj služi pesem Ubijanjanje: »I. Zgrabil bi jo, svojo prvo ženó, / med dlani poroke, / in prosil bi jo, / da mi dá vse svoje celice, / rdeče in črne in zlate, vse, / da jih, naprošen, počasi ubijem. // Zdaj veš, Lotos Ariho, / zakaj se ne smem poročiti. — II. Od Lotos Ariho, pozdrav! / Jesen je v naši vasi, pridi! / Postani moj bog. — III. Oj Lotos, zbogom!«

V zbirki pa so tudi pesmi domotožja, kot npr. Trudnost: »Griči, / ne preveč žalostni, / in ne otročji, // in

kakor grudi gole žene, / gledane z nedolžnostjo, / rastoči pod trepalnicami nebes, / od polj do polj. // Griči. // Ali se bom smel nasloniti / in piti vonjavo mlečnih trav, / truden od svilovitih oblek / tujine, // griči domovine, / ki me ne ljubi.«

Nekatere pesmi so močne, občutene, primere so sveže, drzne, pri drugih je čutiti modo, besedno in oblikovno igranje. Med izvirnimi pesmimi so potreseni citati in pesmi najrazličnejših domačih in svetovnih pesnikov in mislecev, kar vse daje knjigi eksotičnost in svojstveno težo.

Kos je v pismu izjavil prepričanje, da »doslej še nisem napisal ali ustvaril kaj zame trajno veljavnega«, vendar pa njegove novejši pesmi kažejo stalni razvoj in napredek v izrazu in vsebini, o čemer pričata npr. pesmi V 44. letu dobe showa — V vigredi in Prav preprosta pesem — V podobah (Most, 1969, št. 21-22). Na splošno so Kosove pesmi globoko miselne, zgoščene, odkrivajo smisel stvari in ljudi, zato so moderna slovenska religiozna pesem, ki koraka vzporedno s svetovno.

FRANCE PAPEŽ

Papež se je rodil 1924 v Črnomlju, študiral je v Ljubljani in v italijanskem taborišču Senigalliji, od koder je odšel v Argentino. V Buenos Airesu je obiskoval visokošolske tečaje o filozofiji in Slovensko likovno akademijo Slovenske kulturne akcije. Zdaj je uradnik v tovarni.

Oglašati se je začel najprej v taboriškem Oraču, v Argentini je dozorel v esejista, pesnika in kritika. Pisal je o eksistencializmu (v Slovenski besedi), o T. S. Eliotu in »nerazumljivem« pesništvu, o poetičnih prvinah, o poeziji na splošno in drugem (vse v Meddobju). Prevedel je Eliotovi igri *Družba pri koktajlu* in *Umor v katedrali* (I. dejanje je izšlo v Meddobju, IX., 1967, št. 1-3). Kot slikar se je udeležil prve razstave učencev Slovenske likovne akademije.

Kot pesnik sodeluje v Meddobju od prvega letnika dalje (1954), leta 1957 pa je izdal pri SKA zbirko *Osnovno govorjenje*, za katero je dobil njeno nagrado. Poje o stvareh, ljudeh in času in to so tudi naslovi ciklov, v katere je razdeljena knjiga, ki šteje 25 pesmi. Kakor je izjavil sam, so pesmi »govorjenje o naših osnovah, o našem bistvu, o sami eksistenci tu, kjer smo in kakor smo. Tedaj, ko mi je prišla ideja za zbirko, sem se nekoliko zanimal za filozofijo, bil sem v nekem iskanju: vse okrog mene se mi je zdelo vrenje, spreminjanje, negotovost. Rad bi prišel do osnov tega vrenja, do resnice in objektivne vrednosti našega bivanja tu.« Ni mu šlo za petje »nega trenutka ali posameznega doživetja v njegovi lirični, osebni občutenosti, ampak za dojetje naše in svoje eksistence v objektiv-

nosti in globini«. Zato je tudi sam izbral svobodno pesniško obliko, ki je daleč od slovenske pesniške tradicije.

Vsebine in logične analize ni mogoče podati, ker obsega vsaka pesem le misli o določenih vprašanjih, ali, kakor pravi kritik Branko Rozman, »pove v vsaki posamezni pesmi, v vseh treh ciklih in v celotni zbirki več ali manj eno in isto«. Vse na svetu mu je samo uvod: »Vse je priprava kakor v predsobi, ko se med čakanjem razvije pogovor in je navidezen mir na obrazih le globoka skrb ali skrita, zadržana radost... Življenje in svet sta uvod, kjer je važno mirno pričakovanje in pridobivanje tega, kar rešuje v poltemi, medtem ko vse drugo odhaja v praznino in nič.« Življenje se mu zdi »kot mesto, ki ga obdajajo vode, obzidja, mostovi in poti, ki jih poznamo in so nam drage«. Dalje mu je življenje »petje in razumevanje, zdaj in prej, upor in stalno vračanje — eno samo veliko ponavljanje in začetek«.

Pri vsej tej negotovosti pa pesnik ne oznanja neko trdnost, in sicer »vračanje v domačnost« in »mirno zadržanje«: »Po življenju v razburljivih dneh, / po delu in naporu, ki ustvarja bogastvo / in spet novo pomanjkanje, / po veselju in žalosti / se vrača duša domov, / kjer stvari ne žaré, kjer so barve umirjene in besede preproste. // Na tej višini in v oddaljenosti dni, / potem, ko je izgubljenih že tisoč poti in namenov, / je važno le vračanje v domačnost; / važno je mirno zadržanje...« In še: »Dom, od kjer pridemo in kamor se vračamo, / je vedno rešitev. Še bomo iskali, / odhajali v mesta, se izgubljali v letih / in se spet vedno vračali.«

Iz pesmi dihajo strah in tesnoba sedanjih dni, eksistencialistična filozofija, Eliotov vpliv, abstraktnost, surrealizem, zato so mnoge misli težke, odmaknjene, čeprav so dostikrat globoke in lepe, prave domislice. Pesmi niso enkratno doživetje, ampak doživljanje, zato tako pogosto uporablja glagolnike, ki izražajo stanja, in nedovršne glagole. Na splošno je jezik izpiljen, sočen, mnoge primere nove in mnogo povedne, oblika pa svobodna. Izmed vseh slovenskih zamejskih zdomskih pesnikov je šel Papež najdalje v modernost.

(Prim. kritiko Branka Rozmana v Meddobju, V., 1959, str. 166-168).

VINKO RODE

Rodil se je 1932 na Rodici pri Domžalah, dovršil nižjo gimnazijo v taborišču v Spitalu ob Dravi, dve leti gimnazije in dve leti filozofije na jezuitski univerzi El Salvador v Buenos Airesu. Sedaj je profesor.

Kot pesnik je začel v zdomstvu in prvič se je v javnosti predstavil s knjigo *Pesmi iz pampe*, pri kateri sodeluje tudi Tine Debeljak ml. in je izšla leta 1965 pri Mladinski zvezi v Buenos Airesu. Rode je dal pesmim naslov Osnovne misli in jih razdelil v cikla Jeseni in Poleti, skupaj 20 pesmi.

V prvem oddelku poje o svojem odnosu do sveta in razpoloženju v tujini. Osnovno občutje je samota, ki je »grenka pijača«, toda močna; »nekje v duši je prazno mesto«; srce je »polno golazni prabitne«; nobene opore ni od nikoder in sivi svet je ves mrzel. Sprašuje se: »Kaj je čas, kaj vekovi, / kaj življenje, kaj smrt?« Včasih gre še vasovat v stari hram, rad bi domov iz tujega velemesta, kjer je sredi ljudi sam: »V neznane svetove si želim, / tja, kjer ni bóli, / kjer

ni greha, / kjer ni slabosti. // Tu pri nas je tako žalostno, / tako otožno srce / in tako čudno prazen prostor. // Drenjamo se v gneči, / pa je vsak sam, / v svoji boli zapuščen, / v slabosti preziran. // Rad bi šel domov, / tja, kjer je čas bogat / in je življenje zaokroženo / in prostor odmerjen. // Tukaj so vse poti neskončno ravne. / Čim dlje greš, dlje ti kažejo... / Ni mejá, da bi bila čustva varna / in misli odporne. / Vse je razgubljeno v neizmerni planjavi, / v ploskvi ravni.« (Tri samote, II.).

Drugi oddelek je intimneje osebni, v njem išče svojo podobo, »svoje središče«; »odprl bi se rad transcencenci«, rad bi bil »sam v svojem središču«; njegova usoda je, da »po lastni nevezani volji« kljubuje »bogovom in besom«, »le sebi ne morem«. V njem je ves svet in sam je »bog v času«. Človek razume vso naravo, le brata težko, ker nima časa za odgovor, ki ga terja življenje: »Današnji človek je vprežen / in ne ve, kdo mu nاپenja vajeti. / Naprej!« Kdo bo pesnika »vodel v notranjost, / v pravire umevanja — luči? // V začetku je bila Beseda...« Ves dan je bil zdoma, grešil je zoper Boga in zgrešil »pot v svoje previre«: »Boleča je / ta od-tujenost samemu sebi, / ali Tebi. // Ne daj, Bog, / da bi bil dvakrat begunec.« In zaključek: »Bog je dober! Bog je vse!«

Rode je prepričljivo naslikal tesnobo človeka, ki je zapustil mali, urejeni, idilični slovenski svet in se znašel v neizmerni argentinski pampi in milijonskem velemestu, kjer še bolj občuti sodobno osamelost in nekomunikativnost med ljudmi. V drugem delu pa mrzlično išče svojo podobo in svojo pot do Boga, ki mu edini more dati trdnost in smisel življenja. V izrazu se pesnik drži realističnega načina podajanja, besede so sicer izbrane, vendar naravne, skoraj prozaične brez iskane modernosti. Tujina v tem ni vplivala nanj.

TINE DEBELJAK ml.

Tine Debeljak ml. — sin dr. Tineta Debeljaka, pesnika in literarnega zgodovinarja — se je rodil 1936 v Ljubljani, kjer je dovršil klasično gimnazijo, nato je odšel k očetu v Argentino, doštudiral matematiko na državni univerzi v Buenos Airesu ter postal profesor na zasebni gimnaziji.

S pesmimi je začel sodelovati v reviji Mladinska vez, leta 1965 pa je skupaj z Vinkom Rodetom izdal *Pesmi iz pampe*. Njegovih pesmi je v knjigi 20 in imajo naslov Homo viator.

Kakor Rode tudi Debeljak toži o nerazumevanju med ljudmi, ker pravi, da hiti »med sencami, / med mrtvimi ljudmi«, boji se mrtvih senc in zvečer, »ko vstajajo duhovi, / sem sam / in se bojim // sebe«. Truden in žejen je ljubezni, samo spokojna Skalca v dolini sredi narave mu daje občutek, da je »doma ob krušni peči«. To je njegov skriti zaklad, ki ga »spominja na daljnih poteh na življenje in mir«. Zvečer lete labodi »preko temnomodrih vod / v trudno sonce / onkraj pampe«. Z njimi hrepeni tudi pesnikovo srce »tja onstran v sonce«. V očeh ga teži »dvom in odseva suha pampa«. Pampa gori v suši in pričakuje dežja, »tudi jaz v samotnem srcu pričakujem«. V pusti ravnini potuje za soncem in »na dolgi poti / me živi le vera / v stisk dlani, / v objem ljubezni / belega miru. // In upanje...« Samo pampa »trpi z menoj« in mu daje s svojimi daljavami miru: »Ni me več strah: / saj sem zaupal planjavam / hrepenenje srca / in pampa me

spremlja zvestó / ter mi vodi stopinje, / pa še na pot mi je dala / miru.« Z nog si je otresel prah in stopa v svoje kraljestvo, ki je silnejše in močnejše od drugih. »Kaj bi ostajal pred durmi / in čakal v zatišju na smrt! / Saj z vsako stopinjo se bližam / obzorju in sebi, / bogatejši za korak / in bolj v sredi / sveta.«

Debeljak je manj otožen od Rodeta, z večjim pogumom se spoprijemlje z življenjem, bolj zaupa naravi, pampi, ki ga s svojo neizmernostjo pomirja, tudi sam v sebi je bolj urejen in močan, čeprav pa še vedno sanja o topli domačnosti ob stari slovenski krušni peči.

KNJIGE IN REVJE

SMRT MED METULJI

(Ob noveli Pilgram iz prodajalnice z metulji Vladimira Nabokova)

Literarni svet ruskega Amerikanca Vladimirja Nabokova, ki je v prvi polovici svojega življenja pisal v ruščini, v drugi pa v angleškem jeziku, je svet na prehodu iz klasičnega, ustaljenega, do sedaj veljavnega, v novo, izpostavljeno, kritično, demonično, »patološko«, je svet, ki zrcali družbo táko, kot je bila, in táko, kot sedaj je, družbo, ki se je odtrgala od ustaljenih korenin v nekaj razburljivega, neustaljenega, nevarnega. Tako je človek v delih Nabokova na videz še normalen, umirjen, ustaljen človek, torej »dobri meščan«, po drugi strani pa ravno v tega človeka prodirajo usodne nevarnosti, patologije, deformacije sveta. Tako so tu mlade ženske, ki vderejo v življenje starejših gospodov in uničijo njihov svet in sistem (Roganje v temi, Lolita), po drugi strani pa je tu, zlasti pri poznem Nabokovu (Bledi ozenj — o tem delu bom obširno razpravljaj drugje — in pri v Ameriki pravkar izišlem kar se da presenetljivem avtorjevem novem romanu) kar na splošno zarisana deformacija in patologija sveta, nekaka družbena in individualna bolezen, ki te kot vročinska mrzlica ugonobi.

Novela Pilgram iz prodajalnice z metulji je starejša Nabokovo delo, napisana je v ruščini, v več ali manj jasno načrtanem, konvencionalnem, pripovednem stilu. Vendar se že tu, jasno in natančno, kaže sedanji, zreli, suvereni Nabokov. Pilgram je trgovec z metulji; to je trgovec, a hkrati tudi učenjak, čudak, ki se je ves posvetil svoji usodni strasti, lepidopteriji (vedi o metuljih); na tem področju je priznana avtoriteta. Poleg svoje trgovinice se ves posveča čudovitim metuljem. Moti ga le dejstvo, da zaradi svojih skromnih finančnih možnosti ne more potovati po daljnih krajih in na samem terenu proučevati znamenitih metuljev.

Ko se Pilgram stara, vedno bolj narašča njegova usodna strast do metuljev. Zdravje se mu je močno poslabšalo; njegova zamolkla bolezen ga samo vzpodbuja k hrepenenju po daljnih, nedostopnih pokrajinah z blestečimi metulji. Sedaj zanemarja že-

V oblikovnem pogledu kažejo njegovi verzi večjo razgledanost, večjo umetniško dovršenost, iz njih odseva slovenska predvojna ekspresionistična metaforika. Zunanja oblika je svobodna, razgibana in mnogovrstna.

Na koncu je Debeljak dodal še črtico Pampa, ki kaže, da je tudi spreten pripovednik.

Zbirka Pesmi iz pampe vnaša v slovensko liriko nov svet, argentinsko pampo, velemesto in življenje med tujci, ki so še bolj zaprti kakor rojaki.

(Glej mojo kritiko v Meddobju, X, 1967, str. 139-141).

(Dalje)

Ko smo že skušali analizirati našega mojstva Pilgrama in njegove metulje, se moramo vprašati po simboličnem pomenu teh metuljev in tega mojstra. Metulji skočijo, proučeni v širšem kontekstu, v višjo, važnejšo kategorijo. Sedaj so kar naenkrat simbol za čudežnost (in čudežno moč) in usodnost umetnosti. Mojster Pilgram z divjo, nevarno strastjo je véliki umetnik, mojster, ki hrepeni po novih nedosegljivih pokrajinah in jih skuša na umeten (umetelen, umetniški) način realizirati kot suverene strukture na papirju. Ta struktura so sedaj »napisani« metulji, čudoviti in razburljivi, ti znanilci drugačnih pokrajin in svetov. Toda ti metulji so tudi usodna zanka in neznanika, ki te pogubi.

Ni čudno, da je zveza med mojstrom Pilgramom z metulji in mojstrom Nabokovom z umetnostjo. V vroči mrzlici ustvarjalne opsesije preskakujejo pomeni od spodaj, od Pilgrama in metuljev, navzgor, do umetnosti in Nabokova, in zrcalijo globlje resnice sveta. Upam si trditi, da bodo o Nabokovu, ki je na suveren način razvil duha Gogoljev in Dostojevskih in ruskih simbolistov do usodnih možnosti sredine dvajsetega stoletja, še vedno veliko pisali in govorili.

LEV DETELA

C. Gatterer: In Kampf gegen Rom. Bürger, Minderheiten und Autonomien in Italien.

C. Gatterer: Schöne Welt - Böse Luft. Kindheit in Südtirol.

O beh knjigah avstrijskega publicista Gattererja poroča Naš tednik iz Celovca, ki poudarja, da sta publikaciji zanimivi tudi za slovenske bralce, ker govorita o manjšinah in avtonomnih provincah v Italiji. Avtor temeljito obravnava položaj Slovencev in Hrvatov v Italiji pred drugo svetovno vojno. Slovincem posveti kar četrtno knjige, ki ima vsega 1478 strani. Gatterer se je baje precej časa mudil v Trstu in Gorici ter spoznaval pripadnike manjšine in njihovo delovanje. Avtor v knjigi pove tudi, da so bili Slovenci v Italiji vselej na slabšem kot Južni Tirolici.

KONDORJEV ODGOVOR

Na moj zadnji članek (Včeraj in danes, Mladika 8/69) je Primorski dnevnik objavil daljši odgovor (25. X.1969), ki je gotovo plod nespornosti ali pa ponesrečene zlonamer- nosti, zakaj v njem nisem zasledil enega samega stavka, ki bi spod- bijal moje oziroma Čermeljeve u- gotovitve, ampak samo ploho vpra- šanj, ki se mojega članka skoraj ne dotikajo, in celo povodenj žali- tev, obrekovanj in namigov, izraže- nih v odvrtnem stalinističnem slo- gu, ki meče v čudno luč celotno u- redništvo P.D. Članek namreč ni podpisan in ga je zato lahko sma- trati kot mnenje in izraz uredniš- tva.

Praden zapišem svoje mnenje o tem članku, bi rad spomnil bral- ce Mladike, za kaj pravzaprav gre, ker P.D. tega ni storil, čeprav bi bila njegova dolžnost. V svojem članku sem ob nekem dogodku po- kazal, kako danes zamira sloven- stvo v tržaških predmestjih in sem s tem v zvezi citiral sledeči odsta- vek iz Spominov Lava Čermelja:

»Najtežji problem so bili Sloven- ci, ki so delali v ladjedelnih, strojnih tovarnah in v raznih večjih ali manjših podjetjih. Skoraj vsi ti so bili prej ali slej izgubljeni za naš narod. Pritegniti jih ni mogle niti slovenska socialistična stranka, kajti če so se odločili za socialistično stranko, so se vpisali v italijansko.«

Nato pa sem dobesečno pripisal:

»Tako včeraj kot danes. Le da zdaj vemo iz izkušnje, da pomeni vpis v italijansko stranko tudi vpis v italijansko šolo. In čisto brez vsakega pomena je potem opravi- čevanje Primorskega dnevnika, ki poudarja, da to niso pravi komu- nisti, ker ne pojmujejo prav inter- nacionalizma (P. D. 14.9.69). Kako naj ga pojmujejo, bi jim bilo treba povedati prej, zdaj je prepozno. Da- nes berejo »L'Unità« in ne več »Pri- morski dnevnik«. Toda ali ni Pri- morski dnevnik tudi tisti, ki nas vabi na praznike italijanskega ko- munističnega tiska, ki nas vabi, naj glasujemo za »napredne« stran- ke (italijanske, ker so bolj interna- cionalne), ki vsak dan poroča o delu tržaških italijanskih komunistov in ignorira ali minimizira delo Slo-

venske skupnosti, Slovenske levice in vseh, ki niso »napredni« in in- ternacionalni?...«

Do tu, kar zadeva P.D., ki bi moral predvsem dokazati, da to, kar sem napisal, ne drži. Če tega ni storil, pomeni, da imam prav in je zanj bolje, da molči, ne pa da polemiko zavija drugam. Na vse drugo, kar je P.D. zapisal o meni in o mojem »krogu« pa ni, da bi odgovarjal, ker so osebne žalitve ali pa so stvari, ki se Mladike ne tičejo. Saj v članku v kurzivu z naslovom čez štiri kolone manjka samo še očitek, da je Mladika od- govorna za prvi ameriški imperia- listični pristanek na Luni. (Kar pa se je, žal, tudi ne tiče!)

Sicer pa brezimni pisec v P.D. sploh ne polemizira, ničesar ne spodbija in »se ne opravičuje, tem- več postavlja Mladiki in Kondorju (samo) razločna vprašanja«, v ka- terih je žal toliko obrekovanja, da je pisec nedvomno prepričan, da se bo Kondorja vsaj nekaj tega ob- rekovanja gotovo tudi prijelo. Jas- no je, da hoče pisec s takim pisa- njem prikazati predvsem sebe kot edino vrednega za neko legitima- cijo. Toda »politično vodstvo v ma- tični domovini«, za katero se P.D. postavlja, bi se moralo prav ob tem pisanju zamisliti, na koga se prav- zaprav v Trstu naslanja. Ali ni ža- lostno, da edini slovenski dnevnik v zamejstvu posredno, čeprav mor- da nehote, prispeva k odtujevanju slovenskega življa (to smo zadnjič zapisali in tega P.D. v svojem dol- gem pamfletu ni ne zanikal ne ovr- gel)? In ali ni žalostno, da edini slovenski dnevnik v zamejstvu žr- tvuje cele stolpce svinca zato, da žali in blati Slovence drugačnega svetovnega nazora, torej tiste Slo-

vence, katerim je predsednik Kav- čič ob svojem obisku v naši deželi prinesel tudi svoj pozdrav iz domo- vine?

Mi nikogar ne »napadamo«, kot bi P.D. rad prikazal naše pisanje. Mi samo kritično in objektivno u- gotavljamo dejstva. Če so ta dej- stva taka, kot so, pa je treba poteg- niti gotove zaključke in ne zapira- ti oči pred stvarnostjo, ker bi to bilo neodgovorno pred zgodovino in pred slovensko javnostjo. Žal nam je, da je slovenski dnevnik v zamejstvu tak, kot je, ker je nje- govo poslanstvo gotovo višje in večje, kot mu ga določajo njegovi sedanji uredniki. Če hoče biti P.D. nepristranski informator in zrcalo slovenskega življenja v zamejstvu, če hoče biti »last« vseh »napred- nih« Slovencev, se mora znebiti go- tovih monopolov (to so monopoli in ne tisti, ki jih očita nam!).

Tudi naštevavanje izjav in resolu- cij, ki so jih te ali one italijanske stranke izdale v prid Slovincem, nas ne gane. Slovenci se kljub le- pim besedam odtujujejo. In to — samo to — je za nas važno. Vseh zaslug za ohranitev slovenstva na tem ozemlju pa si tudi mi ne lasti- mo in smo to tudi zapisali. Toda prepričani smo — in tudi to smo napisali — da se vse naše delo »premalo poudarja in preveč oma- lovažuje« predvsem s strani tistih, ki bi v tem oziru lahko kaj več pri- spevali.

P. S. - Zavestno sem spregledal vse očitke name, prvič zato, ker ne dr- žijo (med vojno nisem nikogar ova- jal in danes za svoje delo pri Mla- diki in drugod ne prejemam nika- kega honorarja ne na radiu ne drugje), drugič pa zato, ker oseb- ni napadi niso argumenti ne za to ne za kakršnokoli drugo debato. U- redništvo P.D. bi moralo dvakrat premisliti, preden take in podobne očitke objavi, ker se vsi ti očitki lahko obrnejo tudi nanj. Kondor

LJUBLJANSKO „DELO“ IN LURD

Med tistimi približno stopetdese- timi tržaškimi Slovenci, ki berejo ljubljanski jutranjik »Delo«, sem tudi sam. Splošni civilizacijski dvig matične Slovenije v zadnjih letih se odraža tudi v tem njenem osred- njem listu, ki je na splošno dostoj- no urejevan in tudi v glavnem ev-

ropsko čitljiv. Tudi ideološko je v celoti dovolj strpen. Če gre na pri- mer za proslavitev dvajsetletnice ustanovitve Ciril - Metodijskega društva katoliških duhovnikov SRS, je celo tako širok, da v svoji sobotni prilogi objavi na vidnem mestu zadevni članek katoliškega

duhovnika, še več, profesorja ljubljanske teologije dr. F. Perka.

Toda takoj naslednjo soboto se mora bralec vprašati, ali se »Delo« s tistim duhovniškim podpisom ni hotelo samo pošaliti, čeprav ne gre za 1. april, ampak za 28. oktober 1969. V novi prilogi namreč kriči v velikih črkah čez podlistek naslov »Vera na škripajočih vozičkih«, kjer se doslej neznani časnikar Primož Žagar loteva Lurda na način, ki je nevreden odgovornega poročevalskega, kaj šele kulturniškega peresa (Primož Žagar se namreč zadnji čas gre kulturnika v reviji Problemi). Skratka, Primož Žagar se iz Lurda ležerno norčuje. Primožu Žagarju pač ne bomo razlagali, kako je gledal na Lurd kdo, ki ga je vsekakor tako umsko ka-

kor umetniško prekašal, od zdravnika, Nobelovega nagrajenca, Alexisa Carrela tja do nekatoliškega pisatelja Franza Werfla. Primož Žagar naj naposled misli o Lurdu, kar hoče: ostal bo tista umska in umetniška potencia, ki se ji pravi Primož Žagar. Pač pa velja vprašati uredništvo »Dela«, glasila SZDL Slovenije, kako si pravzaprav zamišlja svoje sobotne priloge: da bo eno soboto vabilo k sodelovanju katoliške teologe, drugo pa takšnele oštarijske antikriste? Takšnemu početju se v marksističnem jeziku pravi gnili oportunistem. Na vsak način ostaja vprašanje: kako si upa list s 100.000 naklade tako žaliti verski čut množice svojih bralcev, ki so katoličani? In tako v razmaku enega samega ted-

na osmešiti svojega duhovniškega dopisnika in — recimo bob bobu — posredno tudi celotno Ciril-Metodijsko duhovniško društvo? Kolkor nam je znano, je prav CMD pred leti poromalo v Lurd. Zato je na njem, da ob takih prilikah pokaže toliko krščanskega ponosa, da izreče svoj nedvoumni NE.

TUKAJ SE GOVORI SLOVENSKO: tudi ta napis v lurški izložbi je zbodel podlistkarja, da ga je dal svojemu spremljevalcu Ediju Šelhausu pomenljivo fotografirati. Meni pa je tisti napis vsekakor bolj imponiral, kakor komercialna dvojezičnost v novem supermarketu v Sežani — torej tam, kjer je niti po Memorandumu ni treba.

MIRAN RAZOR

PORTRET

PAOLO MOLINARI

Paolo Molinari, ki ga predstavljamo našim čitateljem, je mlad Tržačan, publicist, kinoamater. Uslužben je v nekem bančnem zavodu, končuje jus.

Lani je izšla njegova zbirka »Liriche in prosa«. Dobil je posebno nagrado za literaturo ob tekmo vanju »Miljski lev«. Nekatero njegove pesmi so bile izbrane za bienalo poezije v Firencah. Predgovor k zbirki je napisal Ugo Amodeo, režiser tržaške italijanske radijske igravske skupine. Zelo pozitiven je bil odmev kritike v treh deželnih dnevnikih. Dino Menichini in Maria Teresa Stira vidita v njegovih pesmih svežo enostavnost in izvirnost ter v zbirki prepričljiv prvenec. Josip Tavčar pa — najčistejšo pesniško dušo,

ker se pojavlja v najprimitivnejši obliki. Za to se človek mora približati njegovi poeziji, če jo hoče seveda pravilno doumeti, skromno in ponižno. Tako nekako kot se približa čistemu studentu, kadar se predvsem želi odzejati. Zaman bomo iskali v njegovi poeziji »poslanice«, globoke filozofske misli ali smeje metafore. Molinari se obrača samo na naše preprosto sočustvovanje. Zato učinkujejo njegove pesmi v prozi kot mirne, zelene jase zverženega pragozda sodobnega življenja.

Poskusili smo v slovenskem prevodu posredovati našim bralcem drobce Molinarijeve poezije.

MIRO OPELT

Pozabljeni spomini
se vračajo v septembru
in ustavijo v dežju
zbrane podobe,
kot bi ob mojem
zazvenel drugi
dobro znani
korak.

Ima tvoja usta.
Mlade lase,
nemirne oči,
nedolžne,
kot njena sramežljivost,
ko me v zadregi
gleda.

Obrisi pečeni
kot vijolični,
nedomišljeni vtisi,
misli kot stebri
z železnimi dušami,
stebri betonski,
negibni.
Dolge vrste belih
oken,
praznih kakor v sanjah
in občutek krivde,
da sem zapravlil
ure
spanja,
ki bi moralo biti
spanje pravičnega.

IZ ŠOLSKE KRONIKE

jo je predložilo zastopstvo Slovenske skupnosti meseca julija na prosvetnem ministrstvu v Rimu podtajniku poslancu Rosattiju, da morajo biti vse komisije, ki imajo kakršnokoli delo s slovenskimi šolami popolnoma slovenske. Predložena zahteva je bila sprejeta kot nujna in umestna. Upamo, da se ne bodo ponavljali primeri, da bi se med kandidati ponavljali protesti, češ komisija, kak član ali celo predsednik ni bil kos svoji nalogi. Prvi pozitivni rezultat je sedaj tu. Upamo, da ne bo ostal prvi in zadnji. Obe komisiji za učiteljski natečaj na Tržaškem in Goriškem sta sestavljeni iz slovenskih članov. Pismeni izpit je že končan. Sedaj se kandidati pripravljajo še na ustni del izpita.

Želimo jim obilo uspeha. Žalostna pa je tudi tukaj ugotovitev, da se potegujejo za stalna učiteljska mesta na slovenskih šolah kandidati, ki svojih otrok ne zaupajo tej šoli. Kakšen nesmisel in narodna sramota.

3. NATEČAJ ZA ŠOLSKE KNJIGE

Dolga leta že teko prizadevanja za učne knjige, zlasti za srednje šole. Sedaj je tržaški šolskih skrbnik s pooblastilom prosvetnega ministrstva razpisal natečaj za celotni tečaj zgodovine za višje srednje šole. Razpisanih je 5 knjig, ki morajo upoštevati programe kot jih predpisujeta DPR z dne 30.10.1965 št. 1635 in DPR z dne 24.4.1967 št. 450. Čas za predložitev rokopisov je do 30.VI.1972. Honorar za

vsak del pa je 800.000 lir. S tem razpisom so končno zlomljeni sedmeri pečati. Upamo, da bodo temu razpisu sledili še drugi.

4. NOVOST V ŠOLSKEM KOLENDARJU

Številnim novostim, protestom, zborovanjem, volitvam organov in sličnemu, se letos pridružujejo še nove svoboščine poskusnega značaja. Na pobudo ravnateljev in s pristankom profesorskih zborov lahko šole uvedejo 2 polletji namesto treh trimesečij. Kjer se bodo za to odločili, bo polletje končano 7. februarja. Kjer pa ostanejo pri trimesečjih, pa bo I. trimesečje zaključeno 23. decembra, II. 20. marca, in III. 13. junija, ko je praktično konec rednega pouka.

Druga novost je, da je prosvetni minister podaljšal božične počitnice do 6. januarja, odzvel pa šolskim skrbnikom 2 prosta dneva, s katerima so doslej razpolagali. Tako imajo šolski skrbniki na voljo le po 2 dni, ki jih lahko dodajo, kadar se jim bo zdelo najbolj umestno. Šolsko leto bo tako imelo 192 dni. Malo manjka, da nismo na koncu svetovne prednostne lestvice, kar zadeva števila šolskih dni. V ilustracijo navajam nekaj primerov. Tako imajo na primer v:

Španiji	180	šolskih dni
ZDA	180	» »
Franciji	184	» »
Angliji	190	» »
Italiji	192	» »
Zap. Nemčiji	233	» »
Sovjetski zvezi	234	» »
Avstriji	240	» »
Danski	240	» »

Kdo se več uči in nauči, pa ni odvisno le od števila šolskih dni, temveč od sistema. Težnja je danes večja, kako bi šolske programe vskladili, da bi stopnja izobrazbe najbolj odgovarjala življenjskim zahtevam in ne številu prenatrpanih knjig po knjižnicah. Življenje samo je najboljša šola. Šola naj da le podlago in usmerja v pravilne poklice.

MAKS ŠAH

GLEDALIŠČE

LEVSTIK - MAHNIČ:

»MARTIN KRPAN«

Za prvo predstavo nove sezone je naše gledališče izbralo Mahničevo dramatisacijo Martina Krpana in je dramatisatorju poverilo tudi režijo. Na drugem mestu smo že več pisali o tej novi odrski priredbi, ki se loči tako od Govekarjeve, Golijeve, Vombergerjeve in seveda Delakove. Mahnič je zamislil to našo povest na odru kot nekaj, kar je povsem naše, nekaj, ki je kot sveto pismo, ki ga poznamo in ga znova beremo, pripovedujemo in ponavljamo citate iz njega. Je to nekaj, kar je naša dragocenost, naša duhovna pesem, ki jo živimo in si jo pripovedujemo kot so nekoč bardi pripovedovali pesmi in zgodbe.

Na tej zamisli je potem tudi gradil svojo režijo: učenci ponavljajo zgodbo v šoli in še potem, ko zapuste šolske klopi, pripovedujejo jo nekje pred nami in prav tako jo doživljajo nekje daleč, kar prihaja do nas po magnetofonskem po-

Dalje na 3. strani platnic

KULTURNI KOLENDARČEK ZA TRŽAŠKO

12. 7. Koncert zboru Vasilij Mirk s Proseka-Kontovela v Kraški hiši v Velikem Repnu.
13. 7. Na prazniku pršuta in terana v Velikem Repnu nastop pevskega zboru Srečko Kumar iz Repna in orkestra Kras.
27. 7. Na proslavi 70-letnice pevskega društva Lipa nastop pevskih zborov; Slovan iz Padrič, Prešeren iz Boljunca, zbor iz Ilirske Bistrice in Lipa iz Bazovice; nastop folklorne skupine iz brega ter godbe na pihala iz Trebč.
- 2 - 3.8. V okviru festivala Dela v Dolini koncert pevskega zboru Prešeren iz Boljunca in združenih pevskih zborov Primorec iz Trebč, Slavec iz Ricmanj, V. Vodnik iz Doline ter Tria Berdon, nastop folklorne skupine Breg in folklornega ansambla Vinko Korže iz Ptuja.
15. - 17.8. Na XI. kmečkem taboru na Opčinah nastopijo: godba na pihala iz Trebč, folklorna skupina iz Tarčenta. Briški oktet. Veseli planjšarji ter Lucijan Volk s predavanjem o združništvu.

29. 8. Harmonikarski ansambel Miramar nastopi na 18. državnem tekmovanju v Marini di Massa, kjer je v srednji kategoriji dosegel prvo mesto.
31. 8. Na proslavi 80-letnice ustanovitve pevskega društva Danica na Kontovelu in ob odkritju spominske plošče Jaki Štoki koncert pevskega zbora Vasilij Mirk in zbora iz Brežic ter proseške godbe.
30. - 31.8. Društvo slovenskih izobražencev priredi v Dragi študijske dneve, kjer so predavali dr. Fran Zwitter, prof. Janko Zerzer, g. Drago Klemenčič, msgr. dr. Rudolf Klinec, prof. Boris Pahor, inž. Dušan Nendl in g. Franc Jeza.
7. 9. Nastop harmonikarskega orkestra Miramar v prosvetnem domu na Opčinah.
8. - 14.9. Kraški teden, ki ga prireja zadruga Naš Kras: razstava narodnih noš iz Trsta in okolice, koncert zbora Srečko Kumar.
14. 9. Kraška ohcet. Na popoldanski prireditvi nastop folklorne skupine z Brega, pevskega zbora Danica iz St. Vida na Koroškem, folklorne skupine zagrebških študentov I. G. Kovačič in Veselih planšarjev.
20. 9. P. D. Vodnik - Dolina priredi kulturni večer, posvečen 150-letnici smrti Valentina Vodnika.
22. 9. SPZ priredi v kulturnem domu koncert pevskega zbora Kočo Racin iz Skopja.
23. 9. Prof. Pavle Merku predstavi v Tržaški knjigarni pesniški prvenec Marka Kravosa: Pesem.
27. 9. Otvoritev razstave Zidnih skulptur Marka Hreščaka.
28. 9. Na prazniku grozdja v Boljuncu sodelujejo godba na pihala iz Doline, pevski zbor Prešeren iz Boljunca, pevska skupina Città di Gradisca, pevska in folklorna skupina Mladost z Reke.
- 4.10. Dramska skupina SPD Tabor z Opčin nastopi
- 4.10. Dramska skupina SPD Tabor z Opčin nastopi s komedijo Vdova Rošlinka v režiji I. Artača; obenem nastopi pevski zbor SPD Tabor (vodi S. Grgič).
- 5.10. Ponovitev komedije Vdova Rošlinka v Prosvetnem domu na Opčinah.
- 5.10. Prireditev v župnijski dvorani v Barkovljah z nastopom pevskega zbora J. Gallus.
- 11.10. Odprtje razstave Hlavatyjevih kraških akvarelov v Kraški hiši.
- 11.10. V kinodvorani v Bazovici Glasbeni večer, na katerem nastopi harmonikarski ansambel Miramar in harmonikar solist Gervasio Marcosi-gnori iz Ancone.
- 11.10. PD Igo Gruden iz Nabrežine priredi razstavo slik iz nemških taborišč.
- 11.10. Ob zaključku XI. slovenskih športnih iger zaigra Studio SG dve enodejanki (Albee: Peskovnik in Shirgal: Obletnica).
- 18.10. Krstna predstava Levstik-Mahničevega Martina Krpana v izvedbi SG (režija M. Mahnič).
- 18.10. Odprtje razstave Demetrija Ceja v Kulturnem domu.
- 18.10. V Slov. kulturnem klubu predavanje prof. Bojana Pavletiča.
- 18.10. V Slov. kulturnem klubu prikaz letošnjega letovanja v Ukvah: barvne slike.
- 19.10. V Marijinem domu v Rojanu predavanje s skioptičnimi slikami Ivanke Furlan o Ekumenskem romanju po Jugoslaviji.
- 22.10. SG ponovi Mahnič - Levstikovega Martina Krpana.
- 23.10. SG ponovi Mahnič - Levstikovega Martina Krpana.
- 23.10. PD Slavko Škamperle priredi Pesniški večer Marije Mijot in Marka Kravosa na stadionu Prvi maj.
- 25.10. Koncertni nastop gojencev glasbene šole s sodelovanjem orkestra Glasbene Matice v Mali dvorani Kulturnega doma.
- 25.10. V Slov. kulturnem klubu predavanje P. Suhadolca in M. Jevnikarja (diapozitivi).
- 25.10. Odprtje fotografske razstave o nacističnih taboriščih v prostorih Mladinskega krožka v Dolini.
- 26.10. Odprtje novega Marijinega doma v Trstu. Sodelujejo družbenice, skavti, skavtinje z dramskimi prizori in pevsкими točkami.
- 30.10. Večer v počastitev prof. Andreja Budala ob njegovi 80-letnici. Sodelujejo zbor O. Župančič iz Štandreža in J. Gallus ter gledališki igralci SG.
- 31.10. SG ponovi Levstik - Mahničevega Martina Krpana.

KULTURNI KOLEDARČEK ZA GORIŠKO

11. 7. Na spominski svečanosti ob 25-letnici Srebrničeve smrti nastopi pevski zbor Jezero iz Doberdoba.
18. - 19.7. V Klodiču v Beneški Sloveniji praznovanje farnega patrona: v soboto nastop Slovenskega okteta iz Nove Gorice, v nedeljo nastop domačega pevskega zbora Rečan iz Ljes pri Klodiču.
18. 8. V Gornjem Marsinu in aMtajurju za praznik sv. Lovrenca nastopi A. Birtič s svojim ansamblom.
18. 5. V Krasu v Dreki nastopi za praznik Rožence Anton Birtič s svojimi pevci in godci.
7. 9. PD Polzela s Štajerskega gostuje v prosvetni dvorani v Doberdobo s Finžgarjevo igro Razvalina življenja.
21. 9. PD Briški grič iz Števerjana priredi praznik grozdja s koncertom bratov Avsenik.
1. 9. Na mednarodnem tekmovanju zborov Seghizzi doseže zbor J. Gallus 3. mesto, zbor V. Mirk pa 4. mesto med moškimi zbori.
- 4.10. V župnijskem domu v Števerjanu gostuje zbor harmonikašev in pevski oktet društev Triglav iz Karlovca.
- 5.10. Ansambel Jana in dramska skupina F. B. Sedej iz Števerjana gostuje z igro Deseti brat v Logu nad Kanalom.
- 5.10. Gostovanje društva Triglav iz Karlovca v Katoliškem domu.
- 12.10. Ob odkritju spomenika padlim borcem v Doberdobo nastop združenih pevskih zborov z Goriškega, godba na pihala Kras, dveh članov SG in dveh učencev osnovne šole iz Doberdoba.
- 18.10. V župnijski dvorani v Štandrežu gostovanje folklorne skupine iz Zadra.
- 19.10. V Katoliškem domu gostovanje folklorne skupine iz Zadra.
- 23.10. Na kulturnem večeru v župnijski dvorani v Štandrežu predava prof. Otmar Črnilogar: Po slovenskih gorah.
- 26.10. V Katoliškem domu Ekumensko misijonska prireditev (nastop skavtov, skavtinj, govor msgr. dr. Klinca, predavanje s skioptičnimi slikami Ivanke Furlan).
- 30.10. V Katoliškem domu nastop Kühnivega mešanege zbora iz Prage.

snetku. Potem ta pripoved zaživi, čeprav nekam skromno, morda kdaj neizrazito, kdaj tudi stilizirano. Prizor se odvije in potem nape-to vsi čakajo, da bodo razvijali zgodbo dalje.

Kako je ta zamisel uspela? Mar-sikdo je pričakoval nekaj drugega. Razočaran je bil ob nekaterih sce-nah, ki si jih je v fantaziji pred-stavljaj vse mogočnejše in mnogo bolj dramatične, kot na primer boj Krpana z Brdavsom. Spet drugega je motila stilizacija Krpanove ko-bilice in prizora, ko jo vlečejo za rep. ali pa Krpanov boj z me-jači... Morda bi bilo res umestnejše prikrojiti dramatizacijo tako, da ti prizori ne bi bili dramatizirani. Mahniča — profesorja seveda vse to ni motilo, ker je šel le za svojo zamislijo.

Ob tej priliki je praznoval Danilo Turk 30 letnico svojega gledališkega udejstvovanja. Nastopil je zato v naslovni vlogi. Igral je ves ansambel in tudi nekaj gostov. V ce-loti je bila predstava lepo zamiš-ljena, enovita in s skrbnostjo in lju-beznijo vseh odigrana.

j. p.

SPOROČILO UREDNIŠTVA IN UPRAVE

V zalogi imamo še nekaj knjig »Draga 1968« z razpravami s študijskih dni DSI v Dragi lansko leto. Natisnjeni so referati: dr. Janko Pleterski, Ljubljana: Združena Evropa in Slovenci, dr. Ludvik Vrtačič, Fribourg: ABC slovenske problematike v obdobju združevanja Evrope; Feliks J. Bister, Dunaj; Slovenec med Vzhodom in Zahodom — dediščina — samospoznanja — možnosti; dr. Alojz Tul, Trst: Združena Evropa in narodna manjšina; dr. Vekoslav Grmič, Maribor. Dialog Cerkev s svetom; Vzroki modernega ateizma: dr. Vladimir Klemenčič, Ljubljana: Izseljevanje, problem Slovenije in Slovencev; dr. Valontin Inzko, Celovec: Koroška in izseljeniški problem; Franc Mljač, Trst: Prispevek k razpravi o izseljevanju — Kanalska dolina; dr. Rado Bednarik, Gorica: Problem izseljevanja na Primorskem in v Beneški Sloveniji; Bogo Samsa, Trst: Izseljevanje iz tržaške pokrajine; Izidor Predan, Čedad: Beneška Slovenija; prof. Alojz Rebula, Trst: Slovenci med domom in svetom.

Psihiater pregleduje vojaka:
»Ali kdaj slišite glasove, za ka-tere ne veste, čigavi so in odkod prihajajo?«

»Ja, slišim.«

»Kdaj se vam to dogaja?«

»Kadar telefoniram.«

Jakec se je po prvem dnevu po-uka razočaran vrnil domov.

»V šolo ne grem več!«

»Zakaj ne?« ga vpraša mama.

»Ne znam pisati, ne znam brati, govoriti pa ne smem, kaj pa naj delam?«

Prijatelj prijatelju: Kako pa do-sežeš, da tvoj pes zna napraviti to-liko stvari. To je pravi fenomen! Jaz pa se trudim, da bi kaj naučil svojega, pa nič ne dosežem. Kako to napraviš?«

»Veš,« pravi prijatelj. »To je ta-ko. Če hočeš psa kaj naučiti, mo-raš znati več kot on!«

»Ja, kaj pa mislite! Dva milijo-na zahtevate, ker sem vam poško-doval nogo. Dajte no, mislite, da sem milijonar, ali kaj?«

»In vi mislite, da sem stonoga?«

V zaporu. Jetnik vpraša druge-gaga:

»Kaj res ne veš, kaj se je zgo-dilo? Kako je to mogoče?«

Drugi jetnik pa: »Kaj hočeš, grem tako malo med ljudi.«

»Oprostite, moram izstopiti na Senenem trgu. Kje je prosim?«

»A, Seneni trg... a, že vem, že vem. Kar mene glejte, da boste vi-deli, kje bom izstopil. Seneni trg je dve postaji prej.«

Opoldne, sredi mesta. Neskonč-na vrsta avtomobilov se premika počasi naprej. Nenadoma se neki avto ustavi in ne more več naprej. Policaj, ki je to opazil in ugotov-il, da je pokvarjen avtomobil či-sto majhen, se je približal in za-čel potiskati avto naprej. Ko sta prišla do mesta, kjer bi z avtom lahko okrenil na stran, je lastnik pomolil glavo skozi okence in za-vpil: »Via Bovedo 24, prosim!«

Franci je šel na kliniko obiskat mamo in majhno sestrico. Ko je zagledal majhno stvarco v mami-nem naročju, ni mogel ziniti niti besede. Nenadoma zagleda, da ima punčka okrog vratu značko z ime-nom, datumom rojstva in težo. Franci gre k očku in tiho reče:

»Si videl, očka! Pozabili so od-straniti ceno.«

Profesor: »Govorili smo o očes-nih boleznih in o slepoti. No, Kra-gelj, povej mi vzroke slepote.«

Učenec: »Pesmi.«

Profesor: »Kaj ti pride na misel! Kje si pa to pobral?«

Učenec: »Pri Prešernu. On ie zapisal: Slep je, kdor se s petjem ukvarja.«

Zadnjič je nekdo pripovedoval: »Z avtom sem čakal pred semafo-rom, ko je nenadoma nekdo odprl vrata, sedel v avto in rekel: 'Hitro na kolodvor!' Rekel sem: 'Oprosti-te, jaz nisem taksist.' On pa: 'Tudi jaz nisem klient'.«

»Kaj, da nisem vedel, da je to Eiffelov stolp! Imamo doma na omari popolnoma enakega, samo malo manjši je.«

Pisatelj je napisal roman, a se ne more odločiti, kakšen naslov bi mu dal. Vprašal je za svet pri-jatelja.

Ta ga je vprašal: »Ali nastopajo muhe v romanu?«

Pisatelj: »Ne, niti omenjene ni-so.«

Prijatelj pa: »Dobro. In pajčevine?«

Pisatelj: »Ne, niti o pajčevinah nisem pisal.«

»Še bolje. Torej naslovi roman: Ne muhe ne pajčevine.«

Oglas v nekem new-yorškem časopisu:

Če kak moški ljubi žensko, je njegova stvar. Če ženska ljubi moškega, je njena stvar. Toda če se poročita, je naša stvar, kajti po-tem morata kupiti plinski štedil-nik. V naši trgovini imamo vse naj-boljše marke.«

Za vsak problem ogrevanja se obrnite na podjetje

LA COMBUSTIBILE

(LOVREČIČ ALBIN)

DOMIO 38 - Industrijska cona - TEL. 820-331

Zastopstvo ameriške petrolejske družbe AMOCO za Trst

**NAFTA · GASOLIO · KEROZEN
PREMOG · DRVA** ITD.

Postrežba hitra v velikih in malih količinah, cene ugodne, olajšave.

Ko se odločite za nakup, telefonirajte nam, pozanimajte se pri nas!

R I M - Slovenski „Hotel Bled” ITALIJA
Lastnik Vinko LEVSTIK

ROMA - Via S Croce in Gerusalemme 40 - Tel. 777-102, 7564783
Blizu železniške postaje - Direktna zveza z avtobusom št. 3
Domača kuhinja - Vse sobe s prhami.

TVRDKA

Kerže

USTANOVLJENA LETA 1898

TRST
TRG S. GIOVANNI, 1
TEL. 35-019

Emajlirani štedilniki najmodernejših oblik na vsa goriva. Popolna oprema za kuhinje, jedilnice, restavracije iz emajla, nerjavečega (Inox) jekla, stekla itd. Električni likalniki, sesalci za prah, pralni stroji, grelci za vodo, hladilniki. Dekorativni predmeti umetne obrti, od keramike do brušenega kristala. Lestenci ter vse vrste električnih luči, klasične in moderne oblike.

Sporočilo uredništva

V oceno smo dobili naslednje knjige:

Metod Turnšek: Na Višarjah zvonili, izdala Slomškova založba v Gorici kot sedmo knjigo.

Marija Mijot: Souze jn smeh, izdalo Založništvo tržaškega tiska v Trstu.

Pavla Hočevar: Pot se vije, spomini. Izdalo Založništvo tržaškega tiska, Trst.

☆

Prihodnja številka Mladike bo izšla za Božič, vendar že okoli 15. decembra. Zato prosimo, da nam bi poslali rokopise do 5. decembra.

Ta številka je bila zaključena 15. novembra 1969.

CENA 200.- LIR